

1

כפי נדרו אשר ידר בן יעשה על
 תורת נזרו: פ"כב וידבר יהוה אל
 משה לאמר: כג דבר אל-אחרון ואל-
 בניו לאמר כה תברכו את-בני
 ישראל אמור להם: ס כד יברכך

נזרה בר מדתדבק ידה בפום
 נזרה די ידר בן יעבר על
 אורייתא דנזרה: כב ומליל יי עם
 משה למימר: כג מלל עם אחרון
 ועם בנוהי למימר בדין תברכו
 ית בני ישראל תימרון להון:
 כד יברכינך יי ויטרינך:

לקט בהיר

רש"י

מלאת, ואסור לשחוט יין עד שיצא כולם (רמב"ן: מ)
 דוקא שלמים ועולות ולא חטאות ואשמות שאינם תלויים
 בהשג יד שאינם צאים בנדבה (ספרי: מא) פי' מדכתיב
 סוף פסוק על תורת נזרו, שמיותר הוא, שכבר כתיב מלבד,
 בא לומר, מה שאמרת שחלוי בהשגת ידו דוקא "על" תורת
 נזרו יותר ממנה ולא פחות (רא"ם): (מב) אמור כמו
 לומר, זכור כמו לזכור, והמדקדקים קורין אותו מקור
 במקום זווי, שמשמעותו זווי הוא, ואינו לשון זווי, שהזווי צו
 אמור זכור שמור, והוא לשון עמיד, אבל המקור אינו מקבל
 שום זמן עמיד או עבר יחיד או רבים, ולזה אמר רבינו
 במקום אחר לשון הווה, ולענין משמעות אין חילוק ביניהם,
 וכאילו אמר עליך לומר עליך לזכור או תן לזכור, וכאן לא

ועל מלאה שלמים^(ס): כפי נדרו אשר ידור בן
 יעשה. מוסף על תורת נזרו^(כב) (על תורת הנזיר)
 מוסיף (סס - סס). ולא יחסר, שאם אמר הריני נזיר ה'
 נזירות על מנת לגלח על ג' צהמות הללו, אין אני
 קורא צו כאשר ידור בן יעשה (סס - סס): (כג) אמור
 להם. כמו (שמות כ' ח') זכור^(כב), שמור (דברי הי"ב)
 בלע"ז דושי"ע: אמור להם. (אליהם) שיהיו כולן
 שומעים^(כג) (ספרי: אמור. מלא^(כג)), לא תברכס
 (באלגריי) צחפזון וצבהילות* אלא צכוונה ובלב שלם
 (תנ"ח - צמ"ר) (שחשלוט הצרכה צהס לכך נאמר להס):
 (כד) יברכך. שיתברכו נכסיך (תנ"ח - ספרי):
 שינוי נוסחאות ובהלכות

פירש רבינו כלום, לפי שאינו זווי גמור, שאינו נריך, שכבר אמר כה תברכו (ג"א): (מג) ולא די לצרכס ולומר עליהס
 שיהיו מצורכים, שלא אמר תברך להס, אלא אמור "להס" כאילו אתה מדבר אליהס פנים אל פנים וזה לא יתכן רק אם
 שומעים (ג"א), ואמר "כולם" שומעים וכן הוא בספרי שיהיו כל הקהל שומעין כלומר יאמר בקול גדול שלא רק הקרובים
 לכהן ישמעו, כי פי' להס לכולם (מ"ה): (מד) פי' החול"ם שעל המ"ם היא צו"ו, שאינו רגיל להיות כן, שחמעט בכל
 התורה חסר הוא, וזה רומז שהיה אמירה שלימה ותמה, ופי' אנגוריא בלשון יוני עבודה הנעשה באונס, כלומר לא תברכס
 בעבור שכן נטויות ותהיה עליך משא כבידה להפטר ממנו:

אור החיים

בג. דבר אל אהרן וגו' לאמר. אמר פעם צ'
 לאמר, אולי כי חש הכחוצ לומר
 שאינו אלא רשות תלמוד לומר לאמר כי מצוה עשה
 היא לאמר^(כ). עוד ירצה שלא לאהרן וצניו שהיו אז
 צנמצא לצד הוא מצוה אלא גם לדורות. עוד נחכוון
 לשון רוממות, לומר כי מצוה זו יש צה דבר מלך
 לקיים הדבר, גם יש צה מעלה לכהנים כי הצרכות

מסרס ה' צידס, והוא אומר דבר וגו' לאמר:
 כד. יברכך ה' וישמרך. הקדים הצרכה ואחר
 כך השמירה^(כ), לומר שיעוה ה'
 שמירתו להס לפי ערך הצרכה וגדולתה^(כ). עוד ירצה
 שכל כך תהיה גדולת הצרכה עד שיעטרך ה'
 לשומרך^(כ). עוד ירצה יברכך ולא יסוצב רעה
 מהצרכה כדרך (עקב ח' יב') פן תאכל ושבעת וגו'^(כ):

אור בהיר

נא לאמר בכל יום יברכך וגו' (שע"ח). ובלא "לאמר" היינו אומרים שאם נשא ידיו קיים מצוה אבל רשות הוא פי' אין חיוב עליו
 לברך. (גב) וראוי להיות להיפך קודם הרחקת הנזק ואח"כ הקרבת החובלת שאם חייב אינם שמורים למה הצרכה. (גג) שאמר
 גדול נריך שמיכה מעולה יותר מקטן. (גד) שלא יפגעו בך מחמת קנאה. (גה) כמו וישמן ישורון.

כה ינתר יי שכ
 יתך: כו יסב יי
 קך שפם: כו ויע
 על בני ישראל
 וישמרך. שלא
 שהנותן מתנה
 וכיון שצאים לנ
 הנאה יש לו צמ
 השומר (תנ"ח)
 צנות שהצנות
 דרשו צו צספר
 לך פנים שוחקו
 יתן לך חן (ה)
 יכבוש כעסו^(כ)
 יצרכוס צסס ו
 אברכס. ליסנ
 חולין מ"ט) ד"ה
 (אליך) לגבי דיך
 משא"כ כשהצנה
 כעסו זו מדת הז
 במקדש אומר את
 המיוחד לי, ולזה
 ישתקף צו זולתו
 צשמי לסקר פיה
 הכינויים, שהרי כ
 הוכחת הש"ס, ונ
 הוי"ה, משא"כ
 קצת (רא"ם), עו
 לשון זה הראשון
 כה. יאר ו
 יאיר אור שכי
 יתן לך חן וח
 (גז) למה לא אמר

פרכה כגניה - ציבוק הצמיות וגארט הרותניו

2

יהוה וישמרך: ס כה יאר יהוה | פניו
אליה ויחנך: ס כו ישא יהוה | פניו
אליה וישם לך שלום: ס כז וישמו את-
שמי על-בני ישראל ואני אברכם: ס

כה יגהר יי שכנתה קותך וירחם
יתך: כו יסב יי אפה קותך וישו
קך שרם: כז וישוון ית ברכת שמי
על בני ישראל ואנא אברכנן:

לקט בהיר

רש"י

מה) שלכאורה היל"ל להפך קודם לשמור מן ההיזק ואח"כ
לזרך במועיל וברוח, אלא משום דקודם הצרכה פשוט הוא
שזריך שמירה הרגיל, אלא מזכרו שאחר הצרכה שיש חשש
מן השודדים יתן לו שמירה מעולה כראוי (ארה"ח), ואין
קושיא, למה א"כ אמר כ"ף הכינוי, שאם באו שודדים על
ממונו גם הוא צסקנה, ופשוט הוא (ב"ב): (מו) זה פי'
תיבת יאר, שפניו יאירו וישחקו נגדך, צנהירו דאנפין, וכופלו
במלות שונות שזקוקות להוצות: (מו) ולא אמר צמה יחנך,
ודאי הכוונה שיתן לך חן בכלל, ובספרי צ' לשונות, ויחונך
במשאלותיך, כלומר שממלא חן בעיניו למלאות כל משאלות
לך, ד"א יתן חנך בעיני הצריות, ורבינו סתם, הרי כיון על
צ' צידה: (מח) ויהיה פי' הכתוב, (ישא) לשון הסרה כמו
(צרא' מ' י"ט) ישא פרעה את ראשך מעליך, (פניו) כעסו
פנים של זעם, כמו (שם ל"ב כ"א) אכפרה פניו במנחה,
(אליך) לגבי דידך (נח"י), או אפשר, כי כשהאדם כועס וצורגו על
משא"כ כשהצנה צנייהם, לזה אמר ישא ה' פניו אליך ולא יהפכנו
למטה (סה"ז), או אפשר פניו זו מדת החסד והרחמים,
כעסו זו מדת הדין, שיכבשו רחמין את כעסן, שמתנהג עמו לפנים
משורת הדין (ב"ב): (מט) ובמנהג שם צקוטה במקדש
אומר את השם ככתבו (ציו"ד ה"א - רש"י) ובמדינה צניינו
(באל"ף דל"ת - רש"י) ובגמ' שם ושמו את שמי שמי המיוחד
לי, ולזה נקרא שם המפורש מפני שהוא מופרש ומובדל לו לבדו,
וה"ל הרמז"ס בפר המורה פי' ס"א זה דבר לא ישתתף
בו וולתו מן הנמצאים כלל ולזה נקרא שם המפורש עכ"ל, ואם
יקשה לך מפרשת קדושים (י"ט י"ב) ולא תשבעו בשמי
לשקר פירש"י צם ח"כ כל שם שיש לי, כבר תירצנוהו שם עיי"ש,
ועוד יש לתרץ שכאן אי אפשר לרבות בו שאר הכינויים,
שהרי כתיב "כה" תזכרו את צנ"י, וכתיב יברכך "ה" יאר ה'
ישא ה' כולם בשם הוי"ה א"כ אין לשנות (וזה עיקר הוכחת
הש"ס, ופסוק את שמי מציא רק לראיה עיי"ש) ואפילו בזמן
הזה שמזכרים בשם אדני רק הקרי כן והכתיב היא שם הוי"ה,
משא"כ שם צפ' קדושים (ב"ב): (ג) פי' לאו דוקא אברכם
אלא אסכים, שאל"כ למה לברכת כהנים, וזה דוחק קצת
(רא"ם), עוד לפי"ז היה די לומר ואברכם ולמה לתיבת "ואני"
(ג"א), או היל"ל וגם אני אברכם (מ"ל), ועם כל זאת
לשון זה הראשון הוא פשוטו של מקרא, כי כהנים מאן דכר
שמייהו, והיל"ל ואותם אני אברך, אולם צפ' אלו טריפות

וישמרך. שלא יבאו עליך שודדים^{מח} ליעול ממוך, שהנותן מתנהג לעצדו אינו יכול לשומרו מכל אדם, וכיון שצאים לסטים עליו ונועלים אותה ממנו מה הנאה יש לו במתנהג זו, אצל הקצ"ה הוא הנותן הוא השומר (תנח" - צמ"ה), (ד"א יברכך צנים וישמרך צנות שהצנות לריכות שימור), והרצה מדרשים דרשו צו צספרי: (כה) יאר ה' פניו אליך. יראה לך פנים שזקוקות^{מח} פנים להוצות (צב - צס): ויחנך. יתן לך חן (תנח" - ספרי): (כו) ישא ה' פניו אליך. יכבדו כעסו^{מח} (צב - צס): (כז) וישמו את שמי. יברכו בשם המפורש^{מח} (ספרי - סוטה ל"ח): ואני אברכם. לישראל, ואסכים^{מח} עם הכהנים (ספרי - חוה"מ מ"ט). ד"א ואני אברכם לכהנים (צב - צס):

אור החיים

כה. יאר ה' (י) פירוש שלא יהיה מסך המצדיל צין ישראל לאציהם שבשמים שצוה יאיר אור שכינתו על ישראל, ויחנך (י) וגו'. פירוש יתן לך חן וחנייה^{מח}, ועיין מה שפירשתי בפסוק

צמ"ה) פניו אליו חסד ויתן חנו וגו': כו. ישא ה' פניו אליך וגו'. פירוש אס סובצו מעשים עד שהצדילו עונותיהם צניוכם

אור בהיר

גו) למה לא אמר בקיטור יפנה אליך. גז) ולא אמר צמה יחנך. גח) ששהיה לחן בעיני כל רואך. גט) הלא כבר אמר יאר

פום
על
עם
הרן
יבון
הון:
נה:

בן
(יה)
ה'
הני
הוד
מ'
גולן
יבס
גלס
ה:
ה:

הס
הס
הס
הכל
הס

הכ
הז
הט
הח
הט
הז
הח

מסורת המדרש
ויתן לו מעשר מכל
פס"ר פכ"ו (עשר
תעשר) ג ילו"ש שם
ראה סוטה ה. מהיכן זכו
בניי לברכת כהנים
ראה במ"ר פ"א ב

כמה מנגנאות עשיתי להביאן תחת ידיך אוהבים היו זה לזה זה משלח לזה כתבים וזה משלח לזה דורונות והמרדתי אותם על אלו כדי שיבואו ויפלו תחת ידיך.

ויתן לו מעשר מכל רבי יהודה בר סימון אמר מפח אותה ברכה אכלו שלש יתדות גדולות בעולם אברהם יצחק ויעקב באברהם פתיב (בראשית כד. א) 'וה' ברך את אברהם בכל' בזכות ויתן לו מעשר מפל' ביצחק פתיב (שם כז. לג) 'ואכל מכל' בזכות ויתן לו מעשר מפל' ביעקב פתיב (שם לג. יא) 'כי חנני אלהים וכי יש לי כל' בזכות ויתן לו מעשר מפל' מהיכן זכו ישראל לברכת

אברהם בידם ולשברו ולהכניעו, נהפך השבר לבוא עליהם. רבי יודן אמר: "מגן" — אמר הקב"ה לאברהם: כמה מנגנאות — מערכות תחבולה, וערמות ותהפוכות מדיניות וצבאיות — עשיתי, כדי — להביאן תחת ידיך, שהרי בתחילה — אוהבים היו — מלכי ארץ כנען הירדן, סדום ושכנותיה, ומלכי המזרח אמרפל כדורלעומר וחבריהם — זה לזה, זה — היה — משלח לזה כתבים — של שלום ואהבה (ועי' רד"ל), וזה — היה — משלח לזה דורונות — מתנות של כבוד וחבה, והפכתי את הסדר — והמרדתי אותם על אלו — כמו שנאמר בתחילת הפרשה (בראשית יד, ד): "שתים עשרה שנה עבדו את כדורלעומר ושלוש עשרה שנה מרדו", והכל — כדי שיבואו — להלחם אלו באלו — ויפלו תחת ידיך, ומתחילה היה הדבר תחבולה של אל עליון כדי להפיל צריך בידך.

"ויתן לו מעשר מכל" — "אברהם הפריש מעשר ראשון" (פס"ר כו, א) ונתן למלכי-צדק — שם בן נח, שהיה "כהן לאל עליון" ככתוב בפרשה, ונדרש למעלה (בסימן ו) — רבי יהודה בר סימון אמר: האריך הכתוב והוסיף לומר "מכל", כדי לדרוש ולומר כי — מכח אותה ברכה — מתנה בעין יפה, משלל המלחמה (כמו ש"א ל, כו: "ברכה משלל אויבי ה'") שנתן אברהם למלכי צדק, והיה בזה ראש וראשון להפריש מעשר לכהני ה' — אכלו — מברכת ה' שלשת הצדיקים שהם — שלש "יתדות" גדולות בעולם — שעליהם נסמכים ישראל לקבל ברכת ה', והם האבות — אברהם יצחק ויעקב, שהאבות עצמן לא נתברכו אלא "בזכות המעשרות" (פס"ר שם, עיי"ש): באברהם כתיב — בברכה שנתברך: "וה' ברך את אברהם בכל" — "בכל" — בזכות — המעשר שהפריש, ונתן למלכי צדק, כמו שנאמר כאן: "ויתן לו מעשר מכל", ביצחק כתיב — בברכת ה' שאכל ממנה, שאמר: "ואוכל מכל" — "מכל" — בזכות — אותו מעשר זה, האמור בו: "ויתן לו מעשר מכל", ויצחק עצמו המשיך והוסיף במצוה זו שהרי "יצחק הפריש תרומה גדולה" (פס"ר שם עיי"ש, ולחן ס"ד, ו), ביעקב כתיב — בברכת ה' שנתברך: "כי חנני אלהים, וכי יש לי כל" — "כל" — בזכות — אותו מעשר האמור בו: "ויתן לו מעשר, מכל", ויעקב עצמו המשיך והוסיף במצוה זו, שהרי יעקב הפריש מעשר שני, שאמר (בראשית כח, כב): "וכל אשר תתן לי עשר אנשורנו לך" — "עשר אנשורנו" — מעשר ראשון, ומעשר שני (עפ"י פס"ר שם, עיי"ש וברד"ל שם), וזהו

כהנים רפי יהודר מאברהם (שם טו, תברכו את בני יש (בראשית כב, ה) 'וה' המקום 'פה תברכו שנאמר (שמות יט, תברכו את בני ישראל אליעזר אמר אימת עליהם פכה 'פה ר אמר פשאגלה על אמר ה' בני בכרי

שנאמר ונדרש שהאבות הן ישראל לברכת כהנים. יהודה ורבי נחמיה ורב זרעך" — "כה" לרמוז שהיא בזכות אברהם, שה מושפעת ונמשכת הברכה, שנאמר — כן, כעת שה והנער נלכה עד כה" — שהם בני יעקב בלבד, כנדו מאברהם ויצחק בלבד הית — מיעקב, שנאמר — לבית יעקב" (ועי' רז"ו). נתן מאמר הברכה לישראל

דבר אחר: "כה יהיה — חולקים בדרשת כתוב מגדל את בניך ככוכביני וספור את הכוכבים, אם תוכ לתת להם את התורה, ואז יעקב", שגדולתם של ישו הקב"ה לאברהם: כשאגל אליו — ב"כה", כמו ממצרים: "כה אמר ה' ו מלהקרא "בני בכורי, מע

מסורת המדרש
אני מגדל בניך
ככוכבים במ"ד פ"ב י"ד.

כהנים רבי יהודה ור' נחמיה ורבנן ר' יהודה אמר
מאברהם (שם טו, ה) 'פה יהיה זרעך' (כמדבר ו, כג) 'פה
תברכו את בני ישראל' ר' נחמיה אמר מיצחק שנאמר
(בראשית כב, ה) 'ואני והנער נלכה עד פה' לפיכך אמר
המקום 'פה תברכו את בני ישראל' ורבנן אמרי מיעקב
שנאמר (שמות יט, ג) 'פה תאמר לבית יעקב' וכנגדו 'פה
תברכו את בני ישראל' רבי אליעזר ור' יוסי בר חנינא רבי
אליעזר אמר אימתי אני מגדל את בניך ככוכבים פשאגלה
עליהם בכה 'פה תאמר לבית יעקב' ור' יוסי בר חנינא
אמר פשאגלה על מנהיגם בכה שנאמר (שם ד, כב) 'פה
אמר ה' בני בכרי ישראל'.

שנאמר ונדרש שהאבות הם היתדות לישראל בקבלת ברכת ה', שהרי (עי' רד"ל ועיי') — מהיכן זכו
ישראל לברכת כהנים — להתברך על ידי הכהנים מברכת ה', לדורות עולם, בזה נחלקו — רבי
יהודה ורבי נחמיה ורבנן, רבי יהודה אמר: מאברהם, שלאברהם אמר הקב"ה: "כה יהיה
זרעך" — "כה" לרמז שיתברכו בברכת כהנים שנאמר בה: "כה תברכו את בני ישראל" —
שהיא בזכות אברהם, שהוא ראש לשלשה אבות, רבי נחמיה אמר: אם מאברהם בלבד היתה
מושפעת ונמשכת הברכה, היו יונקים ממנה גם בני ישמעאל ובני קטורה, אלא גם — מיצחק,
שנאמר — בו, בעת שהלך עם אביו אברהם להעקד על גבי המזבח, שאמר אברהם לנעריו: "ואני
והנער נלכה עד כה" — "עד כה" — כלומר — לפיכך אמר המקום — על זרעו של יצחק
שהם בני יעקב בלבד, כנדרש להלן (נג, טב, ועוד): "כה תברכו את בני ישראל", ורבנן אמרי: אם
מאברהם ויצחק בלבד היתה הברכה מושפעת, סוף סוף היו גם בני עשו יונקים ממנה (יפ"ת), אלא גם
— מיעקב, שנאמר — בישראל כשבאו לקבל את התורה בסיני, אמר הקב"ה למשה: "כה תאמר
לבית יעקב" (ועי' רז"ו) — "כה" — כלומר מאמר זה ניתן בלשון "כה" לבית יעקב, וכנגדו —
ניתן מאמר הברכה לישראל שנאמר בו: "כה תברכו את בני ישראל" — בזכות יעקב (עי' עיי').

דבר אחר: "כה יהיה זרעך", שאמר הקב"ה לאברהם — רבי אליעזר ורבי יוסי בר חנינא
— חולקים בדרשת כתוב זה, רבי אליעזר אמר: "כה" — כך אמר הקב"ה לאברהם: אימתי אני
מגדל את בניך ככוכבים — כאמור שם במקרא הזה: "ויוצא אותו החוצה, ויאמר הבט נא השמימה
וספור את הכוכבים, אם תוכל לספור אותם, ויאמר לו כה יהיה זרעך" — כשאגלה עליהם — בסיני,
לחת להם את התורה, ואדבר אליהם — ב"כה", כמו שנאמר במתן תורה: "כה תאמר לבית
יעקב", שגדולתם של ישראל מתחלת מתן תורה, ורבי יוסי בר חנינא אמר: "כה" — כך אמר
הקב"ה לאברהם: כשאגלה על מנהיגם — של ישראל, לשלוח אותו להוציאם ממצרים, ואדבר
אליו — ב"כה", כמו — שנאמר — בדברי ה' למשה על ישראל בשלחו אותו להוציאם
ממצרים: "כה אמר ה' בני בכורי ישראל" — מאז הם גדולים ככוכבים, שאין לך גדולה למעלה
מלהקרא "בני בכורי", מעת שהם עתידים לצאת ממצרים, כדי לקבל את התורה.

3

מסורת המדרש
כי יהיה בכסלך ה'
יל"ש משלי תתקלה.
ראה ב"ר שם.

בְּעִיר וְגו' בְּרוּךְ טַנְאָךְ וְגו' בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וְגו' (שם שם).
← (ב) וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְגו' רַבִּי נִתְּן אוֹמֵר
'יְבָרְכֶךָ' בְּנִכְסֶיךָ 'וַיִּשְׁמְרֶךָ' בְּגוֹפְךָ רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר וְהָלוֹא
אִם מְבֹרָכִים הֵם שְׁמוּרִים וְאִם שְׁמוּרִים הֵמָּה מְבֹרָכִים וְמָה
תִּלְמוּד לומר 'וַיִּשְׁמְרֶךָ' מֵיִצֵּר הָרַע שְׁלֹא יוֹצִיאֶךָ מִן הָעוֹלָם
וְכֵן הוּא אוֹמֵר (משלי ג. כו) 'כִּי ה' יְהִיָּה בְּכִסְלֶךָ וְשָׁמַר
רַגְלֶךָ מִלְּכָד'.

דָּבָר אַחֵר 'וַיִּשְׁמְרֶךָ' שְׁלֹא יִשְׁלְטוּ אַחֲרָיִם עֲלֶיךָ וְכֵן
הוּא אוֹמֵר (תהלים קכא. ו) 'יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יִכְפֹּה וְגו' (שם
שם. ד"ה) 'הִנֵּה לֹא יָנוּם וְגו' ה' שְׁמֶרְךָ וְגו' (שם שם. ד"ה)
'ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע וְגו' ה' יִשְׁמַר צֵאתְךָ וְגו'.

ואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נותן לך, "ברוך אתה בעיר, וברוך אתה בשדה, ברוך פרי בטן
ופרי אדמתך ופרי בהמתך, שגור אלפיך ועשתרות צאנך, ברוך טנאך ומשאתך, ברוך אתה בבואך
וברוך אתה בצאתך", והוא אומר בתחילת דבריו שם: "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך, כי
תשמע בקול ה' אלהיך", כאומר "אימתו" יבואו כל הברכות האלה והשיגוך? כי תשמע בקול ה' אלהיך
— בברכת כהנים זו, הרי זהו "יברכך ה' וישמרך" שבברכת כהנים. ואילו — רבי נתן אומר:
"יברכך ה'" — זה אמור — בנכסין — האמורים בפרשת ברכות האמורה, ואילו —
"וישמרך" — זה אמור — בגופך — האמור בפרשת ברכות האמורה, ואילו — רבי יצחק
אומר: והלוא אם מבורכים — הנכסים הרי — הם שמורים, ואם — הם — שמורים —
הרי — המה מבורכים, והרי ודאי שאין לומר שגם "יברכך" וגם "וישמרך" אמורים שניהם בנכסים.
והרי הכתוב מדבר בנכסים, ומה תלמוד לומר: "וישמרך" — אחרי שכבר אמר "יברכך"?
"וישמרך" — מיצר הרע, וזה אמור לגבי ריבוי נכסים, שלא יוציאך מן העולם — ריבוי
הנכסים, שלא תבוא בהם לידי עבירה, וכן הוא אומר: "כי ה' יהיה בכסלך, ושמר רגלך
מלכד", ופשוטו של מקרא: "בכסלך" — במבטחך והגנתך (עיי"ש במפרשים). ודרוש: "בכסלך" —
"בכיס לך" (יל"ש משלי תתקליה). כי ה' יהיה אתך בעושרך וישמור רגליך מלהלכד בדבר עבירה.

דבר אחר: "וישמרך" — ברכה זו באה אחרי "יברכך", אחרי ברכת העושר, שישמרך ה' —
שלא ישלטו אחרים עליך, שמתוך עושרך אתה זקוק לפקידים רבים ושומרים רבים והם עצמם
מתקנאים בך ומשתלטים עליך ועל עושרך ואין לאל ידיך (עיי"ש ב"ר עח, טו.). וכן פגעים שאין בידי עשיר
להשמר מהם, ומה לו בכל עשרו אם ה' לא ישמרנו לא יועיל לו עשרו ולא יהנה ממנו, וכן הוא
אומר: "יומם השמש לא יככה וירח בלילה", ולזאת לא יועיל לו כל עשרו, ולכן הוא אומר שם:
"הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל, ה' שומרך, ה' צילך, על יד ימינך", ואומר שם: "ה' ישמרך
מכל רע ישמר את נפשך, ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם" (ועיי"ש ע"ס).

מסורת המדרש יאר ה' יתן לך מן מאור השכינה ספרי כאן מא יל"ש כאן חשי ישעיה תך.

ו. יאר ה' פניו אליך וכו' ראה ספרי שם. תנחומא כאן י' תנ"י יח. יל"ש כאן ישעיה שם. ד"א יאר זה מאור תורה ראה להלן יד. ובני"ש.

דָּבָר אַחֵר 'וַיִּשְׁמְרֶךָ' יִשְׁמַר רַגְלֶךָ מִן גִּיהֵנָם וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שם ב. ט) 'רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמַר וְרַשְׁעִים בַּחֲשֶׁךְ יִדְמוּ'.

הָרִי הֵם מְבֹרָכִים וְשְׂמוֹרִים וּמִנֵּין שְׂאֵף שְׂכִינָה בִּינֵיהֶם תִּלְמוּד לֹמֵר (במדבר שם, כה) 'יָאֵר ה' פָּנָיו וְגו'' יָאֵר ה' וְגו'' יִתֵּן לָךְ מִן מְאוֹר הַשְּׂכִינָה שְׁנֵאֲמַר (ישעיה ס, א) 'קוֹמֵי אוֹרֵי וְגו'' וְאוֹמֵר (תהלים לו, י) 'בְּאוֹרֶךְ נִרְאָה אוֹר' (שם קית, כז) 'אֵל ה' וַיָּאֵר לָנוּ'.

ו. 'יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ' יִתֵּן לָךְ מְאוֹר עֵינַיִם. דָּבָר אַחֵר 'יָאֵר ה' וְגו'' שְׂיִבִיט בְּךָ בְּפָנִים מְאִירוֹת וְלֹא בְּפָנִים זְעוּמוֹת.

76 דָּבָר אַחֵר 'יָאֵר' זֶה מְאוֹר תּוֹרָה שְׂיִאִיר עֵינֶיךָ וְלִבְךָ

דבר אחר: "וישמרך" — אחרי "יברכך" לומר כי ה' — ישמור רגליך — כמותך — מן גהינם, ואז תהיה הברכה בשלימות, וכן הוא אומר — בתפילת חנה והודאתה לה': "רגלי חסידיו ישמור, ורשעים בחשך ידמו", ותרגומו שם: "וגוית עבדוהי צדיקיא יטר מגיהנם, ורשיעיא בגיהנום בחשוכא יתדנון" — "וגוית עבדו הצדיקים ישמור מגיהנם, והרשעים בגיהנום בחושך ידונו".

"יברכך ה' וישמרך" — הרי הם מבורכים ושמורים, כאמור, ומנין שאף שכינה — שכינת כבוד ה' — ביניהם — בברכה אלהית למעלה מהטבע (עיי' תלמוד לומר — מלמדנו הכתוב מיד אחריו: "יאר ה' פניו אליך", ומשמעות: "יאר ה' פניו אליך" — יתן לך מן מאור השכינה, שנאמר — לכנסת ישראל, על עת הגאולה: "קומי אורי כי בא אורך, וכבוד ה' עליך זרח ... ועליך זרח ה' וכבודו עליך יראה", ואומר — עוד כתוב לאמר: "כי עמד מקור חיים באורך נראה אור", נראה אור באור שכינת כבוד ה', וכן: "אל ה' ויאר לנו" — ישראל מודים לה' שהאיר להם באור, זו השראת שכינת כבודו בתוכנו.

ו. "יאר ה' פניו אליך" — ממאור פני ה' יגיע אליך, אשר — יתן — ה' — לך מאור עינים — שהוא בא מתוך שמחת הלב, והוא משמח את הלב, כמו שכתוב (משלי טו, ל): "מאור עינים ישמח לב", והוא מאור עינים להבין בתורה (עיי' כאן, ורשי"י במשלי שם), וכמו שכתוב (ש"א יד, כט): "ראו כי אורו עיני כי טעמתי מעט דבש זה" — שסעד הלב מאיר את העינים, זו שמחת לב שמאירה את העינים. דבר אחר: "יאר ה' פניו אליך" — יאיר את פניו אליך — שיביט בך בפנים מאירות — של הטבה, ולא בפנים זעומות — של הרעה, ח"ו.

דבר אחר: "יאר יאר ה' פניו אליך", "יאר" — זה מאור תורה, שיאיר — ה' — עיניך

מסורת המדרש
ושכינה ביניהם עין
לעיל סוסי' ה. ד"א
ויהנך יתן בכס דעת
וכו' יליש כאן חשי.

בתורה ויתן לך בני תורה כמה דתימא (משלי ו. כג) 'פי נר מצוה ותורה אור'.

דבר אחר 'יאר ה' פניו' יעמיד ממך כהנים שמאירים את המזבח כמה דתימא (מלאכי א. י) 'ולא תאירו מזבחי חנם' ואומר (ויקרא ו. ה) 'והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה'.

(במדבר שם, כה) 'ויחנך הרי הם מבכרים ושמורים ושכינה ביניהם ומנין אף חנוני בדעת כבינה תלמוד לומר 'ויחנך' כמה דמצלינן אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה.

דבר אחר 'ויחנך' יתן בכס דעת שתהיו חוננים זה את זה ומרחמים זה את זה כענין שנאמר (דברים יג. יח) 'ונתן לך רחמים וגו'.

ולבך בתורה — לראות ולהבין אותה, ויתן לך — "בנים" (תנחו כאן, י.) — בני תורה, ש"אור" זה תורה — כמה דתימא — כמאמר הכתוב: "כי נר מצוה ותורה אור", והרי "יאר" בתורה.

דבר אחר: "יאר ה' פניו אליך" — "יאר" — יעמיד ממך כהנים שמאירים — באש תמיד — את המזבח, ויהיו כהנים יראים את ה' שלא ימאס ה' בהם, כמה דתימא — כמאמר הכתוב על הכהנים שאינם רצויים לה': "ולא תאירו מזבחי חנם, אין לי חפץ בכס, אמר ה' צבאות, ומנחה לא ארצה מכס", ומכלל לאו אתה שומע הן. שחפץ ה' בכהנים המאירים את המזבח באש (רוי"ח). ואתה שומע מפסוק זה שאש המזבח נקראת הארת מאור, ומצוה שתדלק על המזבח גם כלילה, שהאש מאירה, ואומר — הכתוב בתורה: "והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ... אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", ונאמר שם למעלה מכן: "כל הלילה עד הבוקר, ואש המזבח תוקד בו".

"ויחונך", הרי הם מבכרים — שנאמר: "יבכך ה'", ושמורים — שנאמר: "וישמרך", ושכינה ביניהם — שנאמר: "יאר ה' פניו אליך", שנתפרש לעיל "יתן לך מאור השכינה", ומנין — שהם — אף חנוני בדעת כבינה? תלמוד לומר: "ויחונך" — שתהא חנון בדעת ובכינה, כמה דמצלינן — כמו שאנו מתפללים: "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה", בלשון "חונן" אנו מתפללים על דעת ובנה, הרי כי "ויחונך" הוא שתהא חנון בדעת ובכינה.

דבר אחר: "ויחנך" — יתן בכס דעת — כאמור, למה — שתהיו חוננים זה את זה, ומרחמים זה את זה, שהחנינה והרחמנות אחת הן, כמו שכתוב (שמות לג, יט): "וחנתי את אשר אחון, ורחמתי את אשר ארחם", וכשתהיו מרחמים זה את זה תעוררו על כולם רחמי ה', כענין שנאמר: "למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך", כשיש לך רחמים גם הוא מרחמך.

דבר אחר

(בראשית לג ה) 'הי'

(שם מג, כט) 'אל'

דתימא (תהלים סז,

סלה). דבר אחר

(ישעיה ל, יט) 'חנ'

דבר אחר

אצלך. דבר אחר

(זכריה יב, י) 'ושפנ'

דבר אחר

שאתה הולך פמו

דבר אחר: "ויחנ"

מי שבניו אינם הגונים,

אשר חנן אלהים את

יעקב, שהוא לא נולד ע

שהוא לא חנון מאת ה'

בני", לכלול אותו כד

דבר אחר: "ויד

יחננו ויברכנו יאר פ

דבר אחר: "ויח

בקשותיך יתן לך, גם ב

ענך", ה' ישמע קול

דבר אחר: "ויח

יחנה ה' אצלך —

דבר אחר: "ויח

כמה דתימא — כד

וכתוב בדבר ה' (יואל ג

חלומות יחלומון, בחוריכו

כי "שפיכת רוח" זו ה

דבר אחר: "ויח

— בכל עת ובכל זמן

ברי ואזלו תרויהון כחרא: ט ואתו
 לאתרא די אמר לה יי ובנא תמן
 אברהם ית מדבחא וסדר ית
 אעיא ועקר ית יצחק ברה ושוי
 יתה על מדבחא עיל מן אעיא:
 י ואושיט אברהם ית ידה ונסיב
 ית סבינא למיכס ית ברה:
 יא וקרא לה מקאכא דיי מן
 שמיא ואמר אברהם אברהם
 ואמר הא אנא: יב ואמר לא
 תושיט ידך לעולימא ולא תעבד
 לה מדעם ארי בען ידענא (כ)
 ידעית) ארי דחלא דיי את ולא

בני וילכו שניהם יחדו: ט ויבאו אל
 המקום אשר אמרלו האלהים ויבן
 שם אברהם את המזבח ויערך את
 העצים ויעקר את יצחק בנו וישם
 אתו על המזבח כמעל לעצים: י וישלח
 אברהם את ידו ויקח את המאכלת
 לשחט את בנו: יא ויקרא אליו מלאך
 יהוה מן השמים ויאמר אברהם א
 אברהם ויאמר הנני: יב ויאמר אל
 תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו
 מאומה כי א עתה ידעתי כי יירא

רש"י

לקט בהיר

ויבחר לו השב, ואם אין שם לעולה בניכא, ואע"פ
 שהבין יצחק שהוא הולך להשחט* וילכו שניהם יחדו
 (כ"ה) כלב שוכה*: (ט) ויעקד. ידיו ורגליו (פדר"ה ל"ח)
 מאחוריו^{כ"ב}, הידים והרגלים ביחד היא עקידה (כ"ה)
 י"ד) והוא לשון (י' ל"ט) עקודים^{כ"ב}, שהיו קרסוליהם
 לבנים, מקום שעוקדים אותם* זו היה ניכר: (יא)
 אברהם אברהם. לשון חבה הוא (כ"ה), שכופל*
 את שמו: (יב) אל תשלח. לשחוט, אמר לו א"כ
 לחנסי^{כ"ב} בחתי לכאן תעשה זו חבלה וחוליא ממנו
 מעט דם, א"ל ואל תעש לו מאומה אל תעש זו מוס
 (כ"ה): כי עתה ידעתי. אמר רבי אבה"ב^{כ"ב} א"ל
 אברהם חפרש לפניך את שיחתי, אתמול אמרת לי כי
 ביצחק יקרא לך זרע, וחזרת ואמרת קח נח את צנך,
 שינוי נוסחאות • לישחט • שלם • אוחן • כשכופל

שידע יצחק טעם הליכתו חזר לומר זאת עוד הפעם להגיד
 שזכו של יצחק (רא"ם): (כא) דרש יתור חיצת בני ואם
 הוא לשון חבה היה לו להקדימו כסדר ולומר בני אלקיס
 יראה וכו' (במ"ח), וגם עמה שהוא בסוף המאמר נשאר
 פשוטו לשון חבה אלא ששינה ואמר אותה לבסוף כדי
 שיסתמע לתרי אנפי וכדי שירגיש יצחק (בא"י): (כב)
 פשוט הוא שאין מאחוריו שייך צנקר ולאן, כי זאת אין
 במציאות, אלא הוסיף רבינו מדעתו לומר שעקידת יצחק
 היה מאחוריו, כי זיל בחר טעמא, שהעקידה היתה כדי שלא
 יפרכס וא"כ באדם נריך להיות מאחוריו (ג"א), ומה שאמר
 הידים והרגלים ביחד פשוט הוא שר"ל יד ימין עם רגל ימין
 ויד שמאל עם רגל שמאל, כי כן הוא בגמרא ופוסקים
 (בד"א): (כג) הנזכרים בלאן לבן ויעקב, כלומר משונים
 במקום שהם עקודים והוא סוף הרגלים הנקרא
 קרסוליס: (כד) כי המחשבה והרצון והנסיון לא היה נחשב בעיני עצמו לכלום, והיה רוצה לעשות מעשה מלוא בפועל
 (מ"ל), או אפשר שחשב שכן הוא רצון קונו לקיים שניהם, שישאר בחיים כדי לקיים כי ביצחק יקרא לך וגם לשוחטו במקצת
 ולעשות חבלה להוליא דם ולזרוק על המזבח, אמר לו הקב"ה אני לא אמרתי לך שום שחיטה ושום זריקה רק עליה כדלקמן
 כדיבור הסמוך (ב"ב), וההכרח לדרשה זו, כי מאומרו בוא"ו ואל תעש לו, הרי שאין הסיפא פירושו של רישא אלא דבר
 נוסף, ומאומרו מאומה מוכן שהשאלה היתה לעשות חלק מהשחיטה (רא"ם): (כה) הוצרך להביא אגדה זו, שקשה לו
 נתינת טעם זה להיכן חוזר, וכי מניעת השחיטה הוא בשביל יראת שמים שלו, הלא הם ב' דברים, מניעת השחיטה הוא בשביל
 שרולה בקיומו, גם נמודע שהוא ירא שמים, ועוד האין שייך "עתה" ביודע ועד והמגיד מראשית אחרית ב"ה, לזה תירך
 שתינת טעם הוא על שאלה הנעלם הנשאר בכת המובן מעצמו, והשאלה היא, בשלמא ט' הנסיונות היה לורך בגוף המעשה,

אלהים אתה ולא חשבת את-בנך
את-יחידך ממני: וישא אברהם
את-עיניו וירא והנה-איל אחר נאחו
בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח
את-האיל ויעלהו לעלה תחת בנו:

מנעת ית בך ית יחידך מני:
י ויקח אברהם ית עינוהי בתר
אליו וחזא והא דברא בתר אחיד
באינא בקרנוהי ואור אברהם
ונסיב ית דברא ואסקה לעלתא

לקט בהיר

רשי

כגון אור כשדים היה זורק לקדש שם שמים, כך היה זורק לעוזב משפחתו ולדור דוקא בדרך כנען, וכן כולם, ודרך אגב נחמסה בהם שעשה רצון קונו בשלימות, אבל נסיון זה הלא לא היה זורק בו שהלא אמרת לי אל תשלח א"כ למה אמרת קח נא וכו', וכי צריך אחת לנסיון לדעת כל דבר, ועל זה השיבו הקצ"ה (כ"י) טעם שעשימי זאת (עמה) ע"י נסיון זו דוקא (ידעתי) להשיב למקטריגים שלא האמינו בנסיונות הקלושים (ג"א), גם בזה יהיה מיושב הלשון שאמר "עמה" לשון הווה, ידעתי לשון עבר, והכי פירושא, עמה יכול אני להראות מה שידעתי כבר (בד"א): כו) חיצת הגה מורה על פי רוב על הפתאום שנתחדש עמה ולא היה מקודם, ואם פירושו כאן שראה פתאום לא עד עמה היל"ל והנה ראה איל, ועוד האריך לקחו הלא מן הסתם ברם וגזל הוא והקצ"ה שוגא גזל בעולה, בהכרח לומר שלא ראותו היה פתאום אלא האיל היה פתאום, וכאילו אמר והנה האיל, כלומר האיל הידוע המוכן לענייניו אשר עד עמה לא היה הנה, עמה הנה הוא, ודומה לו והנה תלוס פי' החלוס המדובר שלא היה לבנינו בשלימות שהיה חסר הנה הוא, וכן (רות ד' א')

עכשיו אחת הומר לי אל תשלח ידך אל הנער, אמר לו הקצ"ה (תהי פ"ע ל"ה) לא לחלל בריתי ומונח שפתי לא חשבה, כשחמרתיו כך קח מונח שפתי לא חשבה, לא חמרתיו כך שחטכו אלא העלכו, חסקתיה חחתי, כי עתה ידעתי, מעתה יש לי מה להשיב לשטן ולאומות (העולם) התמכים מה היה חיבתי אלך, יש לי פתחון פה עכשיו שרוחין כי ירא אלהים אחת (ב"ר - תהי כ"י): (יג) והנה איל. מוכן היה לכך"י מששת ימי בראשית (תהי - חצית פ"ה): אחר. אחר* שאמר לו המלאך אל תשלח ידך ראה"י כשהוא נאחו, והוא שמתרגמין חוקף חצרהס ית עינוהי בתר אליו: בסבך. חילן"י: בקרניו. שהיה רן אלל חצרהס והשטן סוככו"י ומערבבו בחילנות* (פדר"ה ל"ה - ב"י): תחת בנו. מאחר שכתוב ויעלכו לעולה לא חסר המקרה כלום, ומכו תחת בנו"י על כל עבודה שעשה ממנו היה מתפלל והומר יה"ר שתהא זו* כאילו היא עשויה בצני"ה, כאילו בני שחוע, כאילו

שינוי נוסחאות . אחר . וכדי לעכבו . עבודה זו .

והנה הגואל עובר פי' הגואל שאנו צריכים לו לענייניו ולא ידענו עד עמה היכן הוא, עמה הנה הוא (נח"י): כז) ומקרא מסורס הוא, גם חסר חיצת "כן" וכאילו אמר וישא את עיניו אחר כן וירא והנה (רא"ם), ואין פירושו איל אחר, כלומר איל שני, שלא היה כאן ראשון, גם אין לומר שחסר שי"ן כאילו אמר אחר שנאחו פי' שראה אותו אחר שנאחו לא קודם, שא"כ היל"ל אחר נאחו בסבך, כי בשלמא אם הוא דבר צפני עלמנו ומספר שהשטן עכבו שפיר הלשון נאחו האיל ע"י השטן באילן ע"י קרניו, אבל אם אינו סיפור מעשה אלא הודיע מתי היתה הראיה שורת הדיבור לומר שהיתה זאת אחר שנאחו קרניו בסבך (מהרש"ל), ואחר ההכרח יש ראה גמורה מהאונקלוס: והענין שזה הכי להשמיעו שמשם ידע חצרהס שהקצ"ה הזמינה לו ואין לו בעלים ואינו גזל שהלא פתאום ראהו רן וגאחו ולא מקודם (ב"ב): כח) אין חיצת סבך פירושו אילן, כי פירושו ענין התאחדות והתקשרות דבר אחד בחצירו, אלא שהתאחדות זו היתה ענפי אילן. בתהלים ע"ד ה' בסבך עץ קרדומות פירש"י העץ סובך אותם והם נסבכים זו: בט) ההכרח מן הכתוב כבר אמרנו בשם מהרש"ל ז"ל, ועוד יש להוכיח מדלא אמר "אחוז" שהיה אחוז, ואמר נאחו לשון נפעל שהיה נאחו על ידי אחר (ג"א). וחזק מכל זה הלא נשלח איל זה מן השמים אל חצרהס בהשגחה פרטית, ואין נוכל לומר שהשגחה פרטית מנעו מאחזרהס, גם אין לומר שנסבך באילן ע"י השגחה פרטית כדי שיכול חצרהס לתפסו, כי האיל הלך להזמין עצמו לאחזרהס, אלא ודאי שהשטן מנעו (בא"י): ל) שמה משמע שבו היה מחוייב ונכנס זה תחתיו, וזה אינו וכנ"ל שלא אמר שחטבו (ב"ב): לא) ופי' תחת בנו וצאמירת תחת בנו, וגם היה תחת בנו שמוכן היה לשחטו, והיה ג"כ מקובל לפני הקצ"ה תחת בנו

הלך ברה: יד
תמן באתרא
הכא יהון
יתאמר ביוכ
הדין אברהם
טו וקרא מלך
תנינות מן
במימרי קימ
הלך די עב
הדין ולא מנ
יחידך: יז אר
ואסנאה אסני
שמיא וכחלא
וירתון בניך
יח ויתברכו
עממיא דא

דמו זרוק, (כא)
ונעשה דשן (ב"ר)
יבחר ויראה"י
שכינתו ולהקרי
שיאמרו לימי
לעמו: היום.
היום הזה שו
הקוראים את
הזה על* היום
זו לסלוח לישר
(ב"ר - ברכות ס"ב)
הבאים צהר
לכפרה (תהי):
ואחת לבן (ב"ר):
שינוי נוסחאות . הוא מ
(יקראה) אפרו של
את התורה, אלא
דבר ופירושו ברכ
לדרוש אמרו דבר

בעהשי"ת

ספר

דברי מנחם

דברים היוצאים מפה קדוש, כבוד אדמו"ר,
הרב הגאון האמתי, קדוש ה' מכובד,
צדיק יסוד עולם, גדול מרבן שמו.

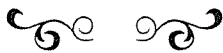
מרנא ורבנא מנחם מענדל זצוללה"ה

אשר הי' איתן מושבו בק"ק פריסטיק

וק"ק רימאנוב יע"א

אשר דרוש דרש מדי שבת בשבתו, להלדיב הלבבות ליראת
השם ועבודתו, יראו צדיקים וישמחו, וישרים יעלוזו,
וזכות המחבר הקדוש יעמוד לנו ולכל ישראל אמן.

(נוסח השער של הוצאה הראשונה)

זכותי להוציאו לאור בעזהשי"ת כמ"פ
וכעת יצא לאור עזה"פ מסודר מחדש
עם הרבה הוספות ותיקונים כדי לזכות את הרבים ע"י

משה מארים

נכד המחבר רבינו הגה"ק מהרמ"מ זצוק"ל
מרימאנוב

שנת תשס"א לפ"ק

קרית יואל יצ"ו

ועל עורו, והם מחטיאים אותו ומסיתים אותו לדבר דברים צטילים ח"ו כדרך המשוגעים, ולפיכך עשה הקב"ה לאדם ולאשתו את הלבושים האלה, לרמוז להם שירגילו את עצמם ואת הדורות הבאים אחריהם לעשות תמיד שמירה להגוף, ולהלביש בגדי קודש, כדי שלא יקרבו עליו ח"ו הרוחות רעות והקליפות שמשוטטים בעולם, וזה שאמר הכתוב ויעש ד' לאדם ולאשתו כתנות עור, היינו עור זשרם שנתחילת בריאחם, ולפי שזוה יש קצת גירוי לחיצונים ומקום אחיזה להאחו כנ"ל, לכך הוסיף לומר וילבישם תיבה צפני עצמו, רצונו לומר שהלבישם על העור עוד מלבוש לשמירה צפני הקליפות, ושפיר אמרו חכמינו ז"ל דקאי

על בגדי שבת, שהם שמירה גדולה לפי שהם בגדי קודש.

דיוצא לנו מזה שהמלבוש של אדם הוא שמירה לו מהחיצונים, על כן נריך כל אדם ליזהר מאד מאד לבל ילך ח"ו במלבושי עכו"ם ופריצים, לא כמו אשר חדשים מקרוב באו צעוונותינו הרבים אנשים ונשים שלובשים עצמן כמו עכו"ם ממש, אוי להם ואוי לנפשם, כי לא די שהבגדים אלה אינם עושים שמירה לגוף, רק אדרבה הם גורמים אחיזה לחיצונים יותר ויותר, וגורמים לעצמן כל הרעות האלה שזכרנו, רחמנא יעילנו וישמרנו מהם עד עולם אמן סלה.

פרשת וירא

76 (ב) בפסוק וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת כו' (בראשית כ"ב י), יש לדקדק שכל המעשים שעשה אברהם בעקידת בנו עם הידים עד עתה לא נאמר בשום אחד וישלח את ידו, רק אלל לקיחת המאכלת, כגון בנין המזבח כתיב סתם ויבן את המזבח, וכן ויערוך את העצים, וכן ויעקוד את יצחק, וכן בכל העשיות לא נאמר שליחות יד רק במקום הזה.

ויראה על פי מה שאמרו חכמינו ז"ל (עי' סנהדרין ק"ה ע"ב) על פסוק (בראשית כ"ב ג) וישכם אברהם בצוקר מכאן למדנו הזריזות של אברהם, שהי' זריז גדול צעבדות השי"ת, והיינו לפי שהיה תמיד דבוק להבורא יתברך שמו באהבה גדולה ועצומה עד אין סוף, היה שומר ומנפה לשמוע איזה ציווי מהשי"ת כדי

שיקיים תיכף באהבה וזריזות גדול, ויהא נחת רוח למי שאמר ונעשה רצונו, ולכן תיכף כששמע מפי הגבורה קח נא את צנך כו' והעלהו שם לעולה, ונודרו כל כך לקיים המצוה באהבה וצדיקות גדול, עד שמגדל דביקותו לא הרגיש תנועות האצרים כלל, רק אחר שקיים מצות זוראו והעלהו לעולה אז נתרשלו אצרו, מחמת שכבר קיים המצוה ששמע, כי על השחיטה לא נצטוו כלל בפירוש, שלא נאמר רק והעלהו וכבר העלה, ונפסק ממנו הזריזות, ואח"כ כשרצה לשחוט לא הי' עוד זריזות זהיד עד שהוצרך לעשות זכח.

וידה שנאמר וישלח אברהם את ידו ויקח רצונו לומר שהוצרך לשלח את היד זכח ליקח את המאכלת, ועל זה אמר לו הקב"ה אל תשלח ידך אל הנער, רצונו לומר אין אתה

נריך להטריח כי כי ירא אלקים י לומר כבר קיי לעולה אשר מו אמה, ולכן אין את ידך ליקח את המצוה.

(ג) **בפסוק** ויי א **הנני בני כו'** כבר אמרו חכמי כל ספר תו או יתיר הוא כ הוא מיותר, כי לאציו אצי, ומנה

ויראה דהנה תורתו שהיא מורה דו ואין לך שום או ענה טובה לעצ מן פסוק זה יתנהג האדם כ כמו שכתוב וירמי כו', וזה מבואר יהיה אדם מוש בקי בכל התורה התחיל כלל, כי ועליו נאמר (כמ האדם כו'. אצל

צריך להטריח כל כך את ידך, כי עתה ידעתי
 כי ירא אלקים אתה כו' ולא חשכת כו', רצונו
 לומר כבר קיימת המצוה של והעלהו שם
 לעולה אשר מזה אני יודע כי ירא אלקים
 אתה, ולכן אין אתה צריך להטריח יותר לשלח
 את ידך ליקח את המאכלת, כי כבר קיימת
 את המצוה. L

*

ג) בפסוק ויאמר יצחק אל אברהם
 אביו ויאמר אבי ויאמר
 הנני בני כו' (בראשית כ"ב ז'), יש לדקדק הלא
 כבר אמרו חכמינו ז"ל (א"ח ס"י קמ"ג ובפוסקים
 שם) כל ספר תורה שנמצא בו אות אחת חסר
 או יתיר הוא פסול, וכאן לכאורה כל הפסוק
 הוא מיותר, כי מה משמיענו צוה שאמר יצחק
 לאביו אבי, ומה שאמר אברהם לבנו בני.

ונראה דהנה כבר ידוע שלכך נקראת
 תורתנו הקדושה בשם תורה, לפי
 שהיא מורה דרך הישר אשר ילך בו האדם,
 ואין לך שום אות שבתורה שלא יהא בו חיזה
 ענה טובה לעבודת הבורא יתצרך שמו, וגם
 מן פסוק זה נוכל ללמוד מדה טובה אין
 יתנהג האדם תמיד במידת הענוה והשפלות,
 כמו שכתוב (ירמ' ט כג) אל יתהלל חכם בחכמתו
 כו', וזה מצוה כבר בכל ספרי יראים שאפילו
 יהיה אדם מושלם בכל המעלות טובות, ויהא
 בקי בכל התורה כולה, ידמה בעיניו כאלו לא
 התחיל כלל, כי מי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה
 ועליו נאמר (במדבר יב ג) ומשה היה עניו מכל
 האדם כו'. אבל להיפוך אם רואה בחצירו חיזה

מידה טובה אזי יקנא בו, ויאמר שהוא עובד
 הבורא יתצרך יותר, וזה נלמד מן הפסוק זה,
 כי כבר מצוה במדרש חכמינו ז"ל שצטעה
 שהלך אברהם לעקידה עם יצחק בנו, היה רעש
 גדול בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה,
 הללו אומרים ראו אין אדם גדול כזה, כמצוה
 במדרש (במדבר רבה ט"ז י"ד) שצטוף ימיו היה
 מולך על כל האומות, אין הוא מולך לשחוט
 את בנו יחידו צטביל אהבת הבורא יתצרך שמו,
 והללו אומרים ראו אין יצחק זה שהוא בן מלך
 ויש לו כל תענוגי העולם, ועתה הוא הולך
 לשחיטה כדי לעשות רצון הבורא יתצרך, אבל
 אברהם ויצחק כל אחד קילס את חצירו ואמר
 בלבו שאין עשייתו נחשב כלום, דהיינו יצחק
 אמר מה אני עושה דבר גדול, הלא צרגע אחד
 ישחוט אותי אבי ותנא נשמתי ולא יהיה לי עוד
 שום צער, אבל עיקר החידוש הוא על אבי,
 כמה צער יסבול ויתאבל על בנו ימים רבים,
 ועם כל זה אינו מונע עצמו מלעשות רצונו
 יתצרך, ואברהם אמר להיפוך מה אני עושה
 שלא יהיה לי רק מעט צער וגעגועים על בני
 יחידי עד שישכח מלבי, אבל עיקר המעשה
 שעושה בני שהוא נותן לחתוך את צשרו, ומוסר
 את עצמו למיתה ועם כל זה אינו מונע את
 עצמו, ואלה הדברים נרמזים בפסוק הזה,
 ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי, רצונו
 לומר יצחק אמר שכל המצוה הזאת אינה
 נקראת רק על שם אבי שהוא העיקר, ויאמר
 הנני, רצונו לומר אבל אברהם אמר להיפוך,
 הנני בני רצונו לומר הלואי שאהיה על מדרגת
 בני שהוא העיקר.

ספר קדושת לוי, חלק א, עמ' 139

13

ספר

קדושת לוי

על התורה והמועדים
קדושות ולקוטים

ממון הגאון הקדוש, רבן של כל בני הגולה,
עטרת תפארת ישראל, מליץ טוב לעמו

הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע

אשר נדפס לראשונה בחלקו בחיי הרה"ק המחבר זי"ע,
סלאוויטא תקנ"ח, ואחר הסתלקותו יצא לאור בשלימות
על ידי בניו הקדושים זי"ע

ועתה יוצא לאור במהדורה חדשה ומפוארת,
בהוספת מראי מקומות, ציונים,
הערות, השוואות, מפתחות ותולדות

נערך ונסדר על ידי
מיכאל אריה ראנד

בהוצאת מכון "הדרת חן" אשדוד

שנת רבי לוי יצחק בן שרה שאשה זי"ע לפ"ק
סיון תשס"ה

קדושה ראשונה

- 2 -

פירכא לבר מדשמואל דלית ליה פירכא, והשתא דשמואל נמי אית ליה פירכא, דרבא גופיה מוקי האי קרא לדרשא אחריתי. עד כאן לשונם.

ונראה, כי צריכין להבין מה שקדמו ישראל עשיה לשמיעה, האיך עושין קודם ששומעין. אפס נראה לי, כי צריכין להבין על מאמר הגדה 'אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו', וצריכין להבין מה טובה היה בקרבנו לפני הר סיני בלתי קבלת התורה.

ונראה, שאמרו חכמינו ז"ל (יומא כח, ב) קיים אברהם אבינו עליו השלום כל התורה אפילו ערובי תבשילין עד שלא נתנה, והנה צריכין להבין מאין ידע אברהם אבינו עליו השלום תורה עד שלא ניתנה. אפס הנה ידוע, כי הרמ"ח מצוות עשה כנגד הרמ"ח אברים הרוחניים, והרמ"ח מצוות לא תעשה כנגד הרמ"ח גידים הרוחניים (מכות כג, ב; זוה"ק ח"א קע, ב), והמסתכל ברוחניות אברים שלו וברוחניות הגידין שלו הוא משיג הרמ"ח מצוות עשה ורמ"ח מצוות לא תעשה. וכמו שאברי הגוף צריכין למזון הגשמיות שלו ולדברים הגשמיים הצריכין לכל אבר ואבר, כן האברים הרוחניים צריכין לכל אבר ואבר למצוות שלו. וכשם שאברים הגשמיים אין צריך

ונבאר בתחילה מצות קריאת המגילה, וגם נבאר למה נקראת מגילה בשם מגילה, ומברכין 'על מקרא מגילה', ומה היא לשון מגילה, ובתוכם יבואר כמה עניינים נוראים.

ובתחילה נבאר מאמר בשבת, ויתורין קושיית התוספות. וזה לשון הגמרא דשבת (פח, א): 'ויתיצבו בתחתית ההר' (שמות יט, יז), אמר רב אבדימי בר חמא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלין התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, עד כאן לשון הגמרא. וזהו לשון התוספות (ד"ה כפה): 'כפה עליהם ההר כגיגית', אף על פי שכבר הקדימו נעשה לנשמע, שמא היו חוזרים כשראו האש הגדולה, שיצאו נשמותיהם.

אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא. אמר רבא אף על פי כן הדר קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב (אסתר ט, כז) 'קימו וקיבלו היהודים', קימו מה שקיבלו כבר. זה לשון התוספות (ד"ה אמר רבא): תימא לר"י, דבמגילה (ז, א) גבי אסתר ברוח הקודש נאמרה, אמר רב יהודא אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא להו דידי עדיפא מדידהו, 'קימו וקיבלו היהודים' קימו למעלה מה שקיבלו למטה, ואמר רבא כולהו אית להו

גזר דין
לשמחה
יעל ידי
וכאשר
ראשונה
שאלו
וההארה
ים מה
ל ובעל
בתוך
ועוד,
הרעים
טובות,
אות ב.
עושין
מגילה,
ושתיה
ארבעה

לעשות
היה לו
על התל
לי תילך,
השמידן.

ללמוד אותם הגשמיות שלהם, כן כל אבר ואבר הרוחניים אין צריך ללמד אותם, כי מעצמם משיגים להמצוות שלהם. וגם כי האברים הרוחניים החיות שלהם הם בעצמם המצוות עשה, והשס"ה גידין החיות שלהם בעצמם שס"ה לא תעשה, כי הרוחניות הוא דקות השכל ודקות המחשבה, והזדככות המחשבות הוא רק המצוות^ג. נמצא מי שיש לו התפשטות הגשמיות כמעמד הר סיני, הוא מדובק באור השכל שלו במצוות עשה ובמצוות לא תעשה, כי האור השכל אינו רק לקיים מצוות עשה ולהזהר מלא תעשה, והפונה ממצוות עשה ומלא תעשה הוא נקרא 'כסיל' בפי אדון כל החכמים שלמה המלך עליו השלום, כי אור השכל אינו רק בקיום מצוות עשה ולא תעשה, והשכל בעצמו

אינו רק להזהר מלא תעשה ולקיים מצוות עשה. ולכן קודם שנתנה התורה הקדושה היו יכולים להשיג כל התורה רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה. אפס מה שאנחנו אין משיגין התורה מעצמנו ומשכלנו, הוא מחמת החומריות אשר הוא מסך המבדיל להשיג אור הרוחניות, אמנם מי שיש לו התפשטות הגשמיות והתגברות הרוחניות, הוא יכול להשיג בעין שכלו מעצמו התורה. כי הרמ"ח אברים הרוחניים הם בעצמם מצוות עשה, ושס"ה גידים בעצמם מצוות לא תעשה. ולכן אברהם אבינו ע"ה אשר נזדכך החומר שלו, השיג מרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו שלו הרוחניות של כל התורה כולה עד שלא ניתנה^ד.

→

ג. עי' שערי קדושה למהרש"ו חלק א שער א: נודע אל בעלי מדע, כי גוף האדם אינו האדם עצמו מצד הגוף, כי זה נקרא 'בשר' האדם כו', נמצא האדם הוא הפנימיות, אבל הגוף הוא ענין לבוש אחד תתלבש בו נפש השכלית אשר היא האדם עצמו בעודו בעולם הזה, ואחר הפטירה יופשט מעליו הלבוש הזה ויתלבש בלבוש זך ונקי רוחני כו'. וכמו שלבוש גוף האדם יעשהו האומן בתבנית איברי הגוף, כן עשה הוא יתברך את הגוף שהוא לבוש הנפש בתבנית דיוקן הנפש, ברמ"ח אברים ולהם שס"ה גידים המקשרים את האברים, ולהמשיך על ידם הדם והחיות מאבר אל אבר כדמיון צנורות. ואחר יצירת הגוף נפח בו נפש חיה כלולה מרמ"ח איברים רוחנים ושס"ה גידים, ויתלבשו תוך רמ"ח איברים ושס"ה גידים של הגוף, ואז פועלים איברי הנפש פעולתן על ידי הכלים שהם איברי הגוף כגרון ביד החוצב בו כו'. ועל דרך זה שס"ה גידים רוחנים של הנפש מתלבשין תוך שס"ה גידים שבגוף, וממשיכין מזון הגופני שהוא הדם אל רמ"ח איברי הגוף עם מזון הרוחני פנימי בתוכו לפרנס רמ"ח איברי הנפש כו'. ואמנם מזון הרוחני של הנפש הקדושה נמשך אליה על ידי קיום התורה הכלולה מתרי"ג מצוות כדמיון תרי"ג אברי הנפש כו', וכל אבר מן רמ"ח איברים נזון ממצוה פרטית המתחסת לאותו אבר. וכאשר יחסר לאדם קיום איזו מצוה, גם האבר הפרטי המתחסת למצוה יחסר ממנו מזונו כו'. וכמו כן כאשר יקיים האדם שס"ה מצוות לא תעשה בהמנעו מלעשותם כו', יש כח אל המזון הרוחני הנזכר בקיימו מצוות עשה להמשך דרך צנורות שהם שס"ה גידים של הנפש להחיות הרמ"ח איברים שלה, וכאשר יעבור על איזה עבירה מהם אז יסתם הצנור הפרטי ההוא המתחסת אל אותה העבירה על ידי הזוהמא של מזון הקליפה הנדבקת שם כו'. ולכן צריך האדם לחפש בכל כחו לקיים כל תרי"ג מצוות כו', ועל ידי כן נעשית נפשו כסא ומרכבה אל קדושתו יתברך, וזהו סוד 'האבות הן הן המרכבה'. ע"כ. ד. עי' פרשת לך לך

וזה אשר יסד בעל הגר סיני כו', כי הר סיני פסקה זור כלומר שבהכנת כ בהגבלות העם סבי ובפרישתן שלשה יכ היו דומין למלאכי ובקרבות של נערי נ ד-ה וברש"י שם; חגיגה ו נזדכך החומר שלהם שלא ניתנה. ולכן אמ פסקו זוהמתן, ולא פסקו זוהמתן, שבמע והכנתן למתן תורה נ שפסקו זוהמתן השי היא הרמ"ח איבריי גידים הרוחניים, ונדב מצוות כי הוא הכל א לפני הר סיני ולא

דיינו, כלומר כיון ע פסקה זוהמתן והשי שלא ניתנה כמו שז ע"ה, ולכן אפילו לא דיינו. ועיין באלשין השירים אשר הוא כ

ד"ה ומלכי צדק: והו תבשילין עד שלא נתנה, ו מגשמיות, וראה הרמ"ח א שהוא כנגד האבר הוא חיו השאר מצוות, משום הכי ז ממצוה. ע"כ. ה. עי' בנ לפני הר סיני ולא נתן לנו שם זכינו בהעמדה ההוא שם. וראה בית לוי כאן. יכולת להשהות אותם יות שאמרו רז"ל שלא היו יד

15

והנה כאשר נפסקה זוהמתן והשיגו תורת אלהינו ברוחניות, אז מיד חפצם ורצונם היה לקבל את התורה, כי אז מחשבת האדם מאירה שתורת ה' אלהינו הוא חיינו ואורך ימינו. אמנם כאשר מחשבת אדם נתעבה ונתגשם אזי אינו מתאוה כל כך לתורת ה' וקשה עליו לקיימם.

וזה אשר אמרו חכמינו ז"ל שכפה עליהם ההר כגיגית אם תקבלו התורה מוטב, הגם שהקדימו נעשה לנשמע. אמנם בעת ההוא היו ישראל זכים וברורים וצלולים, והשרה עליהם השכינה, והיה להם התפשטות הגשמיות. אבל כשמחשבותם לא יהיה זכים וצלולים, אז לא יקבלו עליהם עול מלכות שמים. כי נודע כי אי אפשר להיות מחשבת האדם תמיד זכה ונקיה, כאשר כתב האר"י ז"ל שאי אפשר לעמוד בתפילה יותר מג' שעות¹. ומתורץ קושית תוספות למה כפה עליהם ההר הלא כבר הקדימו נעשה לנשמע, שהקדימו נעשה לנשמע שיקיימו בעת שמחשבתם יהיה צלולה ובהשראת שכינה עליהם ויהיו רואין בעין שכלם איך שכל אבר ואבר חיות שלה במצוה הקבועה בה,

וזה אשר יסד בעל הגדה אלו קרבנו לפני הר סיני כו', כי הנה נודע שבמעמד הר סיני פסקה זוהמתן (שבת קמו, א), כלומר שבהכנת מתן תורה, דהיינו בהגבלות העם סביב (שמות יט, יב-יג), ובפרישתן שלשה ימים מנשותיהן אשר היו דומין למלאכים (שם פסוק טו)², ובקרבנות של נערי בני ישראל (שמות כד, ד-ה וברשי" שם; חגיגה ו, א וברשי" ד"ה ישנה), נודרך החומר שלהם והשיגו התורה עד שלא ניתנה. ולכן אמרו 'במעמד הר סיני' פסקו זוהמתן, ולא אמרו 'במתן תורה' פסקו זוהמתן, שבמעמד הר סיני בעצמו והכנתן למתן תורה נפסקה זוהמתן. וכיון שפסקו זוהמתן השיגו התורה, שהתורה היא הרמ"ח איברים הרוחניים ושס"ה גידים הרוחניים, ונדבק האור השכל באור מצוות כי הוא הכל אחד. וזה אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, כלומר כיון שקרבנו להר סיני אז פסקה זוהמתן והשיגו את התורה עד שלא ניתנה כמו שהשיג אברהם אבינו ע"ה, ולכן אפילו לא נתן לנו את התורה דיינו. ועיין באלשיך הקדוש על שיר השירים אשר הוא כתב כדברים האלה¹.

ד"ה ומלכי צדק: והנה אמרו חכמינו ז"ל 'קיים אברהם אבינו כל התורה אפילו עירובי תבשילין עד שלא נתנה', וקרבנו אל השכל, איך ידע כל התורה, אך מחמת שאברהם אבינו הפריד את עצמו מגשמיות, וראה הרמ"ח אבריו שכל אבר חיותו ממצוה, וכל אבר ואבר יש לו מצוה שמחיה אותו, שהמצוה שהוא כנגד האבר הוא חיות האבר, ומבלעדי המצוה אין חיות לאבר, והשיג שחיות הראש הוא מתפילין, וכן השאר מצות, משום הכי השיג כל המצות עד שלא נתנה, כי ראה החיות של אבריו, שכל אבר יש לו חיות ממצוה. ע"כ. ה. עי' במדב"ר טו, כד. ו. ראה שם פ"ג פסוק ו: והוא אצלי מאמר המגיד אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, כי מה בצע בקריבה בהעדר התורה, אך הוא כי על ידי ההקרבה שם זכינו בהעמדה ההוא לפסוק זוהמתנו. ע"כ. וכן כתבו האבודרהם והרשב"ץ בפירושם להגדה של פסח שם. וראה בית לוי כאן. ז. עי' פרי עץ חיים שער התפילה פ"ז: כי המוחין עצמן כבר אמרנו שאין יכולת להשהות אותם יותר מג' שעות, ואפילו משה רבינו ע"ה לא היו ידיו פרושות רק ג' שעות כו', וזהו שאמרו רז"ל שלא היו ידיו של משה פרושות יותר מג' שעות, כי אי אפשר לעשות כן יותר מג' שעות.

והאבר הרוחני היא המצוות. והשם יתברך כפה עליהם ההר כגיגית, שיקבלו התורה ויעשו מצוות הא-ל אפילו כשיחזרו ישראל למחשבה עבה וגסה, ולא ישיגו את מתיקת התורה ורמ"ח אברים חיות שלהם ברמ"ח מצוות עשה, ואז לא יתאוו לקיים התורה, כפה עליהם ההר כגיגית שאף על פי כן יקבלו את עול מלכותו עליהם ותורתו ומצוותיו, אפילו כשיהיו במחשבה גסה ולא ישיגו את מתיקת התורה הקדושה, כי טעמי התורה ומצוותיו אינם יכולין להשיג רק ברוחניות השכל וברוחניות העולמות, ובעביות השכל ובגשמיות העולמות טעמיה ופרושיה מכוסים^ח. כל זה ביארנו בדרושי שבועות ובמתן תורה^ט.

ועוד נראה, והוא קרוב למה שביארנו. כי הנה יש עתים שונות. עת רצון, אשר השם יתברך מנהיג עולמו בחסדו הגדול, ומשנה הטבעיות ומשפיע טובו בהתגלות שלא כדרך הטבע לעמו בית ישראל אשר בהם מתפאר השם יתברך, והוא התגלות כבוד מלכותו עלינו. ויש הסתרת פנים חס ושלום, אשר העולם מתנהג בטבע. והנה בעת התגלות כבוד מלכותו על עמו בית ישראל אשר בהם מתפאר, ומנהיג עולמו לרומם קרן עמו בית ישראל שלא כדרך הטבע, ועושה עמנו ניסים ונפלאות, וניכר מלכותו לעין כל, אזי בודאי לב כל בני אדם יתלהב לעבוד את ה' אלהינו הבורא ברוך הוא,

כי רואין כבוד הדר מלכותו, וראוי לעבוד את הבורא ברוך הוא כי הוא רב ושליט. אמנם כאשר מלכותו מכוסה והעולם מתנהג על פי הטבע, אזי אין הלבבות מתלהבין לעבודתו.

והנה במדבר ראו הדור הניסים והנפלאות והבאר והמן וענני הכבוד, אזי התלהבו לעבוד את מלך רב ושליט, וענו ואמרו (שמות כא, ז) 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע'. וכפה עליהם הר כגיגית, שאפילו בעת שהעולם יתנהג על פי הטבע, ויפסקו הג' מתנות הבאר ומן וענני הכבוד, ויאכלו מעבור הארץ', אזי יאמינו שכל הטבעיות וכל המאורעות מקטן ועד גדול הכל ממנו יתברך שמו, ומלכותו בכל משלה, וצריכין לקיים את התורה אפילו כאשר מלכותו בהסתר פנים. ועל זה כאשר יתנהגו העולם על פי הטבע כפה עליהם ההר כגיגית ואמר אם תקבלו התורה מוטב, ולדורות שידע האל ברוך הוא שיתנהג העולם על פי הטבע אז כפה עליהם ההר כגיגית. ויתורץ קושית התוספות למה כפה עליהם ההר כגיגית כיון שכבר הקדימו נעשה לנשמע, ולפי דברינו יתכן שהוא לדורות שיתנהגו העולם והמזון על פי הטבע, שידע האדם שאין שום דבר קטון או גדול זולתו יתברך שמו.

ונמצא יתורץ קושית התוספות על פי שני אופנים. אופן אחד הוא, שהוא לדורות אפילו כשיתעבה ויתגשם מוחין והמחשבות. ואופן השני, לדורות אפילו

ע"כ. ח. עי' ס' בן פורת יוסף פ' וישב שכתב כעין ביאור זה בשם הבעש"ט (הובא גם בס' בעל שם טוב עה"ת פ' יתרו אות ז ובהערה שם). ט. עי' דרושים לפורים ד"ה ונבאר הא דאמרינן. וראה ליקוטים ד"ה איתא במדרש בשעה שעלה, באריכות נפלאה. י. ע"פ לשון הכתוב יהושע ה, יא.

שיתנהגו העולם בטבעיות ויעשה מצוות הבורא יתב הכל אחד, שזה בעולם, וז בספר יצירה (פ"ה מתני' ז

ועתה נבאר על קושית ה מה שהקשו דלמו הדרר קיבלו בימי אחי וקבלו, ובמגילה למדו האסתר ברוח הקודש נאן ההא בהא תליא. דהנה דרש"י (שבת פח, א ד"ה מא הדרר קיבלוה בימי אחש הנס', למה היה זה הנס שי חביב עליהם מכל הניסין לישראל, והלא ביציאת מצ ים סוף ועשר מכות וכל הנ ונראה, ויתבאר כמה מא ראשונה, שאמרו במסכת מגילה (יא, א): רבי האי פתחא, 'ראו כל אפסי אלהינו' (תהלים צח, ג), אימו ארץ את ישועת אלהינו

יא. ראה לעיל אות א ד"ה אמר ד"ה בנוסח; שם ד"ה הטעם; פו ה'; שם ד"ה כתוב זאת; פרשת הודיע ה' ישועתו. וראה באר מ' כי שני בחינות נמצאים במה ש בשבירת ושידוד כל בחינת טבו ושרה בבנים שמזל השמים הרו מן המזל כו', או בנסי יציאת מ שכל אלה הם נסים למעלה מט הלזו שיהיה הנס נגלה ונראה מ מלושב בדרך טבע העולם, כמו

בעולם שנה נפש, וכשעמו בית ישראל עובדים את הבורא הכל ברוך הוא בשכל גבוה אזי מלכותו נתגלה בעולם ועושה עמנו ניסים ונפלאות עד אין מספר.

שיתנהגו העולם בטבעיות יקבלו התורה ויעשה מצוות הבורא יתברך שמו. והוא הכל אחד, שזה בעולם, וזה בנפש, כידוע בספר יצירה (פ"ה מתני' ז) שהכל נברא

- ב -

ואסתר. וגם כאן קשה, למה בימי מרדכי ואסתר ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו, והלא היה ניסים יותר מימי מרדכי ואסתר, כגון קריעת ים סוף ויציאת מצרים, ושמש וירח דום בימי יהושע, שמקרא מלא נאמר על הקמת שמש וירח 'וזרעו יהיה מלא הגוים' (בראשית מה, יט; ע"ז כה, א).

אמנם נראה, כי כבר ביארנו בדרושי חנוכה (הקדושה החמישית), כי יש שני מיני ניסים. א' ניסים נגלים, וא' ניסים נסתרים. ניסים נגלים, הוא קריעת ים סוף ויציאת מצרים אשר נגלה לעין כל ניסים ונפלאות שנשתנה הטבעים. ויש ניסים נסתרים, כמו בימי מרדכי ואסתר שלא היה שינוי הטבעים, רק הנס היה בתוך הטבעים². ואמר אדמו"ר הגאון בוצינא קדישא מ"ו דוב בעריש זצ"ל, שלכן

ועתה נבאר על קושיית התוספות השניה, מה שהקשו דלמדר חכמינו ז"ל הדר קיבלו בימי אחשורוש מ'קימו וקבלו, ובמגילה למדו מ'קימו וקבלו' דאסתר ברוח הקודש נאמרה¹. והנראה דהא בהא תליא. דהנה צריכין להבין דרש"י (שבת פח, א ד"ה מאהבת הנס) פירש הדר קיבלוה בימי אחשורוש 'מאהבת הנס', למה היה זה הנס של מרדכי ואסתר חביב עליהם מכל הניסים שנעשו להם לישראל, והלא ביציאת מצרים ראו קריעת ים סוף ועשר מכות וכל הניסים והנפלאות. ונראה, ויתבאר כמה מאמרים, וזה יצא ראשונה, שאמרו חכמינו ז"ל במסכת מגילה (יא, א): רבי יוחנן פתח לה האי פתחא, 'ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו' (תהלים צח, ג), אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו, בימי מרדכי

יא. ראה לעיל אות א ד"ה אמר רב אחא. **יב.** ע"י קדושה לחנוכה הקדושה החמישית; דרושים לחנוכה ד"ה בנוסח; שם ד"ה הטעם; פרשת וישב ד"ה ובגפן שלשה שריגים; פרשת בשלח ד"ה עוד יבואר ויושע ה'; שם ד"ה כתוב זאת; פרשת תרומה ד"ה וראה ועשה; פרשת אמור ד"ה וספרתם לכם; ליקוטים ד"ה הודיע ה' ישועתו. וראה באר מים חיים פ' שלח ד"ה אם חפץ בנו: אמנם הנה כבר כתבנו בכמה מקומות, כי שני בחינות נמצאים במה שהקב"ה מפליא נסיו לעמו ישראל כו', האחד כאשר הקב"ה מפליא פלאות בשבירתו ושידוד כל בחינת טבע העולם ומכניע כל מערכת השמים וכוכביהם נגדם, כמו בפקידת אברהם ושרה בבנים שמזל השמים הראה להיות אברהם עקר לעולם לא יראה זרע ח"ו והקב"ה הגביהו למעלה מן המזל כו', או בנסי יציאת מצרים וקריעת ים סוף והורדת המן והשליו ארבעים שנה לשש אלף רגלי, שכל אלה הם ניסים למעלה מטבע העולם כו'. והשנית, הוא כשח"ו אין ישראל זוכים לבחינה המופלאה הלזו שיהיה הנס נגלה ונראה לעין כל כי הוא האל העושה פלא, אז כביכול הקב"ה מפליא נסיו עמהם מלוכש בדרך טבע העולם, כמו בנס חנוכה כשעמד עליהם מלכות הרשעה וכו', אף שהקב"ה מסר גבורים

ח א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהִעָלְתְּךָ אֶת־הַנֹּתֶר אֶל־מֹלַךְ פְּנֵי

א ומִלִּיד יי עם מֹשֶׁה קְמִימֵר: ב מִלִּיד עם אַהֲרֹן וְתִימֵר לָהּ בְּאֶדְלָקוֹתָיִךְ יָת בּוֹצִינֵינָא קְקַבְלָא אִפִּי מְנַרְתָּא יְהוֹן מְנַהֲרִין שְׂבָעָא

רש"י

לקט בהיר

(א) מהאמר זה הוא מדברי רבותינו זכרונם לברכה בתנחומא ובמדרש רבה, ועליהם אין להקשות, כי כל דבריהם דברי קבלה ורוח הקודש, גם על פי רוב הראו דבריהם מונח בכתובים, ולפעמים נמלה ברמזו כל דהו, ואין קושיא, אך רבינו שידוע דרכו ליישר וליישב פשט הכתוב הנה מוקשה

הוא מראשו לסופו, ובדפוס הראשון של רש"י נשמט כל המאמר ואינו, וכן בכתבי יד העתיקים, וכן נראה שכמה מגדולי המפרשים לא היטה לפנייהם גירסא זו ברש"י, אך הרמב"ן ז"ל מביאו בשם רש"י והקשה עליו קושיות עמומות ומסיק שכאשר חלשה דעתו של אהרן על שלא עלה בדעתו להיות גם הוא משותף בנדבת לב של חנוכה המונח רמז לו הכתוב בסמיכות הפרשיות שמוכן ועומד לו חנוכה אחרת צבית שני שהיתה על ידי בניו החשמונאים לחנך את בית המקדש ולהדליק נרות חנוכה לדור דורות ואפילו בימי הגלות, ע"כ תוכן דבריו ז"ל, ומקום הניחו לי לומר עוד דבר בזה על פי פשטות, כי דבר ידוע הוא שהכל הולך אחר היסוד, ודבר אשר יסדו אותו קדושים וטהורים והתחילו בו והמשיכו לו קדושה, בנקל הוא אח"כ להמשיך קדושתו, כי כל התחלות קשות, וזה ענין החינוך שחנכו גדולי ונשיאי ישראל את המשכן, ועל זה דוח לב אהרן, שהגם שנבחר לעבוד עבודת הקודש התמידי אבל עד כדי כך לא היה ראוי לחנך ולסד את הקדושה, לזה רינה הקב"ה אותו

משלהם שאתה וערב (הנה) - צמ"ר כחוב* צהדלקת שתיא שלהצת ו ועוד דרשו רבות היחה לפני המו ומעיו (את) הכרו שינוי נוסחאות - כתיב - הפעולה אשר הכה לא ימשוך ידו מן אל הפתילה וכדומי נר תמיד די לרבינו להדליק, א"כ לו יי ג"כ להעלות נר ח שאינו צווי כלל אלו (ג"א): (ד) אמו לזה הביא דרוש זה פועל יוצא לאחריכ סולם שיש זה כמ דתמיד, אכן היחה

אור החיים

ויחייש הענין צחת לב למה שאמרו במנחות צפרק צ' מדות דף פ"ח וזה לשונם כינד עושה מסלקן ומניחן בצוהל ומקנחם בספוג ונותן צהם שמן וכו' עד כאן. ולסברת החולק על סברא זו וסובר דקביעי נרות סובר גם כן שהיו קנים שבהם נרות קבועים דקים והיה כופפם למטה עד שהיה מעיבן ומקנחם וחוזר וזוקפם כצראשונה כדמוכח שם מדברי רש"י ד"ה של פרכים וכו'. ואני אומר אילו הייתי שם הייתי מוכיח ודן לפנייהם מהכתובים דלא קביעי נרות, הראשון ממה שמלינו כשהזכיר כל פרעי מעשה המנורה לא הזכיר פרע זה שעשה למול פני המנורה יאירו, שאם הנרות קבועים כשהזכיר המעשה חל זכרון הדברי, ועוד ראה אחרת ממה שאמר הכתוב צפרשת במדבר (ד' ט') ולקחו צגד תכלת וכסו את מנורת המאור ואת נרותיה ואת

II ב. דבר וגו' ואמרת. לריך לדעת למה כפל לומר דבר ואמרת, גם צמלות שונות. ויתבאר על פי דבריהם ז"ל (תנחומא) וזה לשונם למה נסמכה פרשת מנורה לפרשת נשיאים, לפי שראה אהרן חנוכה נשיאים חלשה דעתו שלא היה עמיהם בחנוכה לא הוא ולא שצטו אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומעיו את הנרות ערב וצוקר וכו' עד כאן. הנה דבריהם ז"ל לריכין ציאור, מה נחמה זו עושה לחלישות דעתו של אהרן על חנוכה הנשיאים שלא היה בכלל הלא אין מעשה המנורה מקביל לחנוכה, גם למה לא הניח דעתו בכל הקרבנות שהוא מקריב, תמידיו, ומוספיו, והקטורת, גם בהקרבת החנוכה עלמה של כל הנשיאים) הרי הוא המקריב, ולמה לא רינהו אלא צמנורה,

אור בהיר

(א) שהיא עבודה תמידית ולא חנוכה. (ב) פי' קרבנות שהנשיאים הביאו הלא אהרן היה זורק דמם וכו'. (ג) פי' בשלמא אם לא היו קבועים בא לומר שכל יום כשזונה אותו יבנה באופן שפי כל נר יהיה פונה למערב, ואין שייכות ליו זה בשעת עשיית המנורה, משא"כ אם קבועים אין שייך ליו לכל יום, אלא דוקא בשעת עשיית המנורה. ולדעתי אפשר לישב שיטת רז"ל, שזכו שהיה אפשר

לכפפם ולהורידם הנרות. (ד) כו מגולים, ומה גם

בוצינא: ג ועבר בן אהרן קקבל המנורה יאירו שבעת הנרות: ג ויעש

רש"י

לקט בהיר

נר האמצעי* שאינו בקנים אלא בגופה* של מנורה (מנחות ז"ה): יאירו שבעת הנרות. (ששה) שעל ששת הקנים שלשה המזרחיים* פונים למול האמצעי שינוי נוסחאות - בגוף של מנורה - בגוף המנורה.

שכתב שגובה אדם ד' אמות) וצריך להגביה עצמו מן הארץ כדי שיוכל להטיב את הנרות ולהדליקם עכ"ל, ולשון הפסיקתא שעליה הכהן עומד ומדליק ומטיב את הנרות עכ"ל: (ו) חתיכה האמצעי שבמנורה, דהיינו העמוד היוצא מן הרגלים וקוף למעלה זהו מנורה עצמה וגופה, וכל היוצא מזדיה דהיינו הקנים הם רק ענפי המנורה כמו ענפי האילן היוצאים מזדיה, והנר דהיינו הצוך המקבל את השמן והפחילה שגראש גופה של מנורה זו פני המנורה כי משם תלך האורה וזו פניה, והיה הפחילה שבתוך נר זה מוטע קצת לצד השולחן שצד צפון של ההיכל (המנורה בצד הדרום) א"כ לצד צפון מן המנורה דהיינו אותה נקודה אשר נר האמצעי מאיר אליה נקרא "מול" פני המנורה, ובמאמר הסמוך הסביר רבינו שגם ששת הנרות היו מאירות מול פני המנורה, לא לגמרי לצד פני המנורה ולא לגמרי לצד צפון (כמו הגר האמצעי) אלא באמצע ב' צדדים הללו, כלומר ג' נרות המזרחיים היו פונים לצד פניוית מערבית, וג' המערביים פונים לצד מזרחית פניוית, ובה מובן מה שאמר הכתוב אל "מול" פני המנורה יאירו "שבעת" הנרות, שכל ז' הנרות מאירות אל נקודה אחת שהוא "מול" פני המנורה שהוא באמצע ההיכל, סבא זו מוצא במזרחי ובגרי אר"י ובחתי בזה שגראש בעיני להיחזר פשוט וצלי דחוקות, גם המשכיל לדוד כתב קרוב לזה, ועיין עוד במפרשים ותמלא ספרות רבות איש איש לפי דרכו: (ז) כן הוא בספרי שלפנינו שלשה (מאירים) כלפי מזרח ושלשה כלפי מערב ואחת באמצע עכ"ל, וכן הוא בתרגום יו"ט כל קביל אפי מנרתא יהון מנהרין שבעתי בוצינא חלת לקבל רוח מערבא וחלת לקבל רוח מדינחא ושביעא במציעאה, א"כ סבורי להו שהמנורה היה עומד

אור החיים

לרמו המזכר אין נכון להציא בית ה' אלא דבר מתוקן ונכון שבמנורות. ובדרך רמו ירמוז ב' נרות לאומות העולם שהם ע' אומות כל אחד ירמוז לכלל העשירי, ורמוז כי כולם מאירים לנוכח המערביי*) שהם ישראל שהם בחינת המערב כידוע ליודעי חן, ורמוז גם כן שכולן כלים ונר ישראל לא יכבה"*) ותמלא שהארת הנרות אינו אלא צלילה והוא סוד הגלות שנקרא לילה, מה שאין כן בצוא זמן הישועה המחיתם לה בקר כחיצ (ישעי' כ"א) אחת בקר וגו' יכבה נר האומות וישאר מכללותם נר ישראל שהוא הולך ואור עד נכון היום, גם רמוז במלות הדלקת הנרות שיוכין המדליק בהדלקתם שחיה הארתם למול פני המנורה שהכל יהיו לאורכי ישראל

המתחיתם להם שם פנים כידוע למצוינים: ג. ויעש כן וגו' כאשר וגו'. צריך לדעת למה הוצרך לומר אל מול פני וגו' ולא הספיק במאמר ויעש כן וגו'. עוד חזר לומר כאשר לוח וגו' והוא המאמר עצמו שאמר ויעש כן וגו', יכוין לומר על זה הדרך, אומרו ויעש כן כנגד פירוק הנרות וקינוחם כדי שחיה כחדשה שצוה יולדק החינוך כמו שאמרנו, ואומרו אל מול פני וגו' כנגד סדר הנחתם שיהיו פיופיויהם אל מול פני וגו' ואומרו כאשר לוח לצד שהדיבור היה ציוס"י) ותבא לומר שאז בזמן שגלטה עשה מעשה האמור, לזה אמר כאשר וגו' לו' שעשה בזמן שצוה ה' שיהא בערב, והגם שאמרנו כי ישנה להדלקה ציוס בנר

אור בהיר

(ג) ענין זה ע"ג, הלא רק ששת נרות היו מאירים נוכח המערבי, ובאמת גם בפסוק עצמו קשה לפי רש"י ז"ל דחתיב יאירו שבעת הנרות, ועיין במפרשי רש"י. ואפשר לומר שמאחר שדבר זה הוא רק רמוז ולא פשוט די מה שמרמוז הענין בלשון הכתוב "יאירו שבעת הנרות" הגם שבפועל אינו כן, כי בפועל אי אפשר לעשות הרמוז, שאין לעשות ח' נרות שצריך להיות אמצעי. (ד) כמו שהנר מערבי היה דולק גם ציוס. (ט) שכלל גדול הוא שלא דיבר ה' עם משה אלא ציוס. וגם זאת ידוע שמשם ואהרן לא שהו אפי' רגע מלעשות

אהרן
הוא
ולא
זו
העם
שכבת,
אמרם
אר על
כ"ב
אורה
בר לא
שכונה
וערבי
דליק
ה וכו'
וערבי
אשר
ומה
וכי
ולא
עניות
ירגש
צרא
עם
יעיין
צא
היה
לומר
אחה
צבקר
בערב
ה' קן
הגישו
אורה
וכי
וכי

בן אהרן אלמול פני המנוחה העלה
 גרתיה באשר צוה יהוה את משה:
 וזו מעשה המנוחה מקשה זהב עד

אפי מנרתא אדלק בוצינחא
 כמא די פקיד יי ית משה:
 ד ירין עובד מנרתא נגידא דהב

לקט בדיר

רש"י

(ראשי) הפתילות שבהן וכן שלשה המערביים ראשי
 הפתילות למוול האמצעי (ספרי) ולמה"כ כדי שלא
 יאמרו לאורה הוא לריך (תנח"י): (ג) ויעש בן אהרן.
 להגיד שזכו של אהרן שלא שינה"ט (ספרי):
 (ד) וזה מעשה המנוחה. (מלמד) שהראהו הקב"ה

לאורך ההיכל בין מזרח למערב לא בין צפון לדרום לרחבו,
 וצוה פליגי תנאי במנחות ז"ח, ובשבת כ"ב: פירש"י בד"ה
 נר מערבי שדוקא למ"ד צפון ודרום קרא האמצעי נר
 מערבי לפי שהפתילה שלו היה פונה לנד מערב משא"כ
 ששה האחרים, אבל למ"ד מזרח ומערב נקרא נר מערבי
 השני שמלד מזרח, וא"כ נראה דבר זה כסתירה, ומכא

קושיא זו הגיה הגר"א ז"ל בספרי שלשה כלפי צפון ושלשה כלפי דרום, ומי לנו גדול כהגר"א ז"ל אשר כל כוין של מורה
 פתיחין ליה, עכ"ל קשה לומר שגם בתרגום יו"ע וגם ברש"י נעשה טעות סופר כאחד, ועיין ברא"ס שכתב, וכן הסכימו
 עמו מפרשים שאין סתירה, כי גם רבי שסובר מזרח ומערב היו מונחים ונר השני נקרא לפני ה' ונר מערבי, אעפ"כ סובר
 שג' מלד מזרח וג' מלד מערב היו פונים אל האמצעי, כי הכתובים מכריחים לומר כן: (ח) פי' למה לא יהיו פיותיהם
 בישר כנהוג לתפארת, ותירץ שאם מוסב אורם כולם למקום אחד נמעט צוה אורם, וזה הכתוב דוקא למעט אורם כדי שלא
 יאמרו לאורה הוא לריך, כי אם היה לריך לאורה היה אדרבה מפוסרם כדי שיחפשו אורם, והתוס' בשבת כ"ב: ראו לפרש
 מיבט "הוא" שקאי על אהרן כשנכנס לעבודה בזהל מועד היה עמוד הענן מאיר לו כשמש בצהרים הגם שלא היה שם חלון,
 ובמסקנא סתרו פירושו זה מפני שלשון הש"ס במנחות פ"ו: לאורה "אני" לריך, וזה ודאי שהוא הקב"ה: (ט) פי' נתן בזהם
 שמן כמדחן לא פחות ולא יותר, עשה הפתילות יפים כשיעורן לא עבים ולא דקים, נמצא לכוין הפתילות על מקומן לא
 למעלה ולא למטה ולא לזדדין, ולכל זה לריך חכמה גדולה זהירות וזריזות ואומנות יתירה, ובפרט תחילת חנוכו קודם
 שהורגל (ג"א), גם יש לדייק כי כאשר צוה אותו משה לא חזיב כאן אלא כאשר צוה ה' את משה, מודיע הכתוב צוה שזכו
 של אהרן בני דברים, חדא שהגם שהצויו בא אליו ע"י אמצעי אעפ"כ לא חיסר ולא שינה שום דבר לא במעשה ולא בצוונה
 ועלה בידו לעשות המצוה בכל פרטיה, והשנית שהכתוב מעיד על אהרן שלא עזב ולא נטער שאחיו הקטן ממנו מסר לו
 דברים מפי הקב"ה אשר הוא לא זכה לשמוע בעלמו, ומחמת זה טבע הוא צבני אדם להתרשל ולא לדקדק בכל פרטי פרטים,
 לא כן היה עם אהרן אלא שש ושמה לעשות מצות קונו הגם שהיה אשר צוה ה' את משה ולא שינה, וכבר אמרנו דבר נכון
 צוה על פי פשוט, שדברה תורה כלשון בני אדם כמו אב המשמעשע צבנו חזיבו ולא עזר כח מלספר בכל הזדמנות מעלות
 צנו והנהגותיו הנכוחים הגם שהוא ידוע, וזה מה שאמר, מגיד, ומי הוא המגיד, הכתוב, ומי הוא הכתוב, אצינו שצשמים
 הוא המגיד ומתפאר בכל פעם ראו צאי עולם שבה בני הגאמנים שאין דבר קשה עליהם ומנע אותם מלעשות ראוני (בא"י),

אור החיים

מערבי, דבר זה לא היה אלא בזמני ירידת עם ה'
 שהיה כזה נר מערבי (יומא ל"ט): לא ציני
 אהרן"י, ומה גם בתחלת הקמת המשכן. גם רמז
 באומרו כאשר צוה וגו' להודיע שזכו של אהרן, כי
 מה שעשה אהרן לא עשאו לנד המעלה והכבוד
 אשר האמיר אותו ה' אלא לנד עשות מצות ה', על
 דרך אומרו (תהלים מ') לעשות רצונך אלהי חפצתי:

אור בדיר

מנחותיו ית'. (טז) והיה דולק מערב ר"ח שהדליקו מרע"ה. (יז) פי' שאר חלקי המנוחה הקנים כפתורים וכו'.

באלצבע"י לפי שמי
 (ספרי - מנחות כ"ט.)
 (דניאל ה' י) דא לדר
 ומקיש צקורנס ו
 ולא נעשית אצרי
 עד פרחא. ירכ
 חלול כדרך* מנו
 עד פרחא. כלו
 כתלוי צב: עד
 פרחא. שהיא כ
 עד* לשמש בלשו
 קמה ועד כרס
 כתצניתי"ט אשר
 (שמות כ"ה מ') ורא
 שינו נוסחאות השדרה.
 ללמוד ממנו, שהרי
 בתצניתם אשר אתו
 משורש נקש, והנו"
 לנקבה (בא"ר):
 וכשיל כלי אומנות
 כלומר אין ירך כאן
 ממנו בולטים הרגל
 לנעוה וליפול, והו
 מנורה: (יד) פי'
 פרחים, ובמאמר ה
 הקטן שאם תחיל
 אותה מקשה עד ג
 של אותה מנורה ש

צקיומה מקשה
 מהמנורה הם
 כדון דבר שהיו
 שהגם שאמר ה
 אחר כך יכול ל

עַד שִׁידָה עַד שׁוֹשְׁנָה נִגְדָה הִיא כְּחֻזָּא דִּי אַחְזִי יִי יֵת מִשָּׁה בִּן אֲשֶׁר הָרְאָה יְהוָה אֶת־מִשָּׁה בִּן עֲשָׂה

רש"י אב ג ח ט י יב יג יד יו יז יח יט כ כב כג כד כה כו כז כח כט ל

וצט"ח השלם הגדפס עם המורחי צסס אולר פירושים כתוב כאן דברים תמיהים: י) שלא יתכן לומר "וזה" רק על מה שלפניו, ואם היה הכתוב אומר וזה אשר תעשה את המנורה מקשה וגו' היה מראה על פרטי ואפני עשייתה ודיני עשייתה והלכותיה אשר מונחים לפנינו בכתוב, דהיינו מקשה ירכה פרחה וגו', וגם אז היינו דורשים ממנו מיעוט או שום דרוש אחר, מאחר שמיותר הוא, אבל באופן האמור כאן זה מעשה המנורה א"כ מראה על המעשה ומעשה המנורה לא היה אז לפני משה, לזה ניתן לדרוש שהראהו הקב"ה (רא"ם), וזה יתכן ומוצן שנתקשה משה במעשהו, כי אין אומן בעולם שיעשה מנורה כזה מן עשת של ככר בהקשת הקורנט, וגם אחר שהראה לו הקב"ה תצנימה ואופן עשייתה ומשה ראה וידע ועשה והקיש וחתך כמו שהראה לו הקב"ה ואעפ"כ נעשית מאליה (ג"א), ובספרים מדוייקים לא גרסינן מלמד, וכיון הוא, שאין לנו לריכס תיבת וזה

באלצט" לפי שנתקשה צה (משה) לכך נאמר וזה (ספרי - מנחות כ"ט): מקשה. צטד"י"ן צלט"י"ן לשון (דניאל ה' י) דא ללא נקשן, עשת של ככר זהב היתה"ו ומקיש בקורנט וחותר צכשיל לפשט אצריה כחקוקן ולא נעשית אצרים אצרים על ידי חבור: עד ירכה עד פרחה. ירכה היא השדה* שעל הרגלים"ו חלול כדרך* מנורת כסף שלפני השרים: עד ירכה עד פרחה. כלומר גופה של מנורה כולה"ו וכל התלוי צה: עד ירכה. שהוא אצב גדול"ו: עד פרחה. שהיא מעשה דק שצה הכל מקשה, ודרך עד* לשמש צלשון זה, כמו (ספ' ט"ו ה') מגדיש ועד קמה ועד כרס זית: במראה אשר הראה וגו'. כתצניט"ו אשר הראהו צבר (ספרי), כמו שנאמר (שמות כ"ה מ') וראה ועשה כתצניטס וגו': בן עשה

שינוי נוסחאות השדרה. כנון. המקרא לדבר.

ללמוד ממנו, שהרי כתוב מפורש הוא צפסוק זה עצמו כמראה אשר הראה וגו', וכן צפ' תרומה (כ"ה מ') וראה ועשה כתצניטס אשר אתה מראה צה, אלא חז"ל אמרו האמת בפשט תיבת וזה (בא"י): יא) פי' אינו מלשון קשה, אלא מפורש נקש, והגו"ן נפלה ממנו כמשפטו לפעמים, והמ"ס צא לתאר אותו כמו מן צא נעשה מוצא מן צב מוצג וה"א לנקבה (בא"ר): יב) ופי' מקשה זהב מקשה של עשת זהב (מ"ל), חתיכה אחת גדולה ורחבה ועבה נקרה עשת, וקורנט וכשיל כלי אומנות הם, צכשיל (תה' ע"ד ו') מתורגס בצופין, ובקדומות צאו לו (ירמ' מ"ו) תרגום יונתן צכשיליא: יג) כלומר אין ירך כאן הרגל עצמו שהלא ג' רגלים היו צה ואמר ירכה לשון יחיד אלא השידה (שהוא כמין תיבה עגולה) אשר ממנו צולטים הרגלים ג"כ נכלל בתיבת ירכה ששידה זו משתמש שימוש הרגל שעל ידה המנורה עומדת על מקומה צלי לנטות וליפול, והוא חלול צתוכו שאין לו אלא הדפנות סביב ופעמים משימין צתוכו אצב ככד המחזק עמידתה של מנורה: יד) פי' אין הכוונה רק על צ' דברים אלו שא"כ מה זה "עד", גם למה אמר פרחה לשון יחיד והיו צה כמה פרחים, וצמאמר הסמוך מפרש היאך מונח כל המנורה בתיבות אלו: טו) פי' עד קצה גבולה הגדול ועד קצה גבולה הקטן שאם תתחיל צמעשה הדק שצה א"כ תהיה מקשה עד אם תגיע לאצב הגדול, ואם התחלה באצב הגדול אז עשה אותה מקשה עד גבולה הקטן, ומציא ראייה משמשון ששרף את שדיהם מן הקצה אל הקצה: טז) ר"ל כמראיתו וכתצניטו של אותה מנורה של אש רוחני אשר הקב"ה הראהו דהיינו י"ח טפחים שצעה קנים גציעים וכו', וכדי שלא תטעה לפרשו

אור החיים

צקיומה מקשה, שהרי גם הנרות צכלל חלק מהמנורה הם ומצינו שהם מפורקים וגדון מהם כדון דבר שהיה צכלל ויאל וכו' ללמד על הכלל, שהגם שאמר הכתוב מקשה זה היה צתחלה אצל אחר כך יכול לעשות כאשר יחפון, לזה אמר וזה

אור בהיר

יד) פי' כשכפפה למטה יזהר שלא לשברה שיהיה עומד גוש א' כל זמן קיומה.

הא: שה: תב: אשי: בלא: דין: צה: י"ח: וכה: שימו: צבר: יחס: שלא: צרש: לון: יחס: לא: דס: צמו: ינה: לו: י"ח: יבון: צות: דים: י"ח: צר: יק: של: צר: ינו: צא: יוצ:

ספר

דברי חיים

חלק ראשון
על התורה

מקור מים חיים, להבאים לחקור ממסך מים חיים, פנינים יקרים
ואבני נזר משובצים, מפענח רזים ומגלה מסתורים, בתורת אלהים
חיים, וגם עשה ציצים ופרחים, בהלכה ופלפול כסדר הסדרות
מבוארים, כל אלה פעולת קדוש ד' וידיד לאומו, ה"ה אאמ"ו הרב
הגאון המובהק הקדוש והטהור שר התורה, מנורה הטהורה, צפירת
תפארה, אספקלריא המאירה, המפורסם בכל קצוי ארץ ואיים, כחד
מן הראשונים, עטרת תפארת ישראל והדרם, א"א קדוש, רשכב"ה
קקש"ת מרן **חיים האלברשטאם** זללה"ה האבד"ק **צאנז**
והגליל יצ"ו

(נוסח שער המהדורה הראשונה)

ועתה יו"ל בהדפסה מחודשת בהגהה מדוייקת עפ"י דפו"ר ושאר דפוסים
הספר ושרידי כתי"ק, בהוספת מראי מקומות ציונים הארות והשוואות
ומפתחות מפורטים

מאת נכדו
ברוך שמשון הלברשטאם
אבד"ק רודניק
ברוקלין נ.י.

שנת ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך לפ"ק

והוא בגדר הנטרפות תנועות, והמקור ממנו רק צחינת הולאה מאין ליש, ונקרא רק ציכור הזמן כדצר המתצבר, כמו כן ראשית הזמן הוא מתצבר ליואל לפועל, והוא אינו ממשות רק בגדר שהתנועה שאחריו הוא ציכור אליו. ולכן נקרא וציוס הצכורים בהקריצכם מנחה חדשה לדי' שצצועומיכם, היינו שתקרבצו צחינת ימי הספירה מ"ט לשרשו שנקרא צכורים, ואז תהיה צצחינת רלוא ושוב כנ"ל.

וזוה והקרבצתם מנחה חדשה לדי' (ויקרא כג, טו) שתהיה המנוחה מהימים הנמנים, דצכל יוס זא מצחינת תנועה, וכאשר יצואו לשורשם^ו יכללו צשרשם שער הנו"ן, שמשם התחדשותם ללאת, שממקוס שצאו שצים ללכת בהתחדשות.

למן[ד]ה^ו הצריכות לו להקטנות אפילו צעת הגלות כנ"ל. וזה טעם הספירה לתקן כל מדה כשלימותו צכל צחינתו, ויהיו נספרים ונתקנים. כל המדות והמוחיין צשלימות, ואחר כך כשנתקן הכל צאים לצחינה גצוה מהמוחיין, ונקרא כתר^ז שהוא אין סוף לגלותו, והוא צצחינה כשהאדם צא לציטול מציאות צערך רלוא ושוב (יחזקאל א, יד) ^[מא].

וזוה כוונת הפסוק, שצצצועות אין כתיב יוס צחדש, ורק ציוס הצכורים (צמדצר כח, טו). כי צאמת צחינת שצועות הוא למעלה מגדר זמן, כי צהחיקון הזמן שצעה שצועות צאים לצחינה גצוה מהזמן, והוא רק מקור מהזמן, כי ידוע^ב שהזמן מקרי, כי אין לו שורש קיים, כי מה שהיה אין ומה שיהיה איננו.

פרשת בהעלותך

ונראה לי דכוונת המדרש הוא דקשה ליה מאי לשון צהעלותך, ומה לשון העלאה, וכצר תירצו צרש"י ומפרשים שהיה לריך להעלות הלהצ עד יעלה מאליה, וכמה פירושים נאמרו צזה.

→ והנה צדרך הרמזו י"ל להנה ידוע דגוף המנורה קרוי צכללותה מנורה, ופני המנורה יכונה מה שהוא עיקרי ותשמשי, שזה שם המושאל צכל מקוס לחוכן הדצר ושורשה מכונה צשם פנים^א וכמ"ש (סנהדרין ג:.) מראה פנים צהלכה, וכיואל צזה. והנה נרות המה כליהן המקצלים השמן להאיר, ועיקר פני

7 במדרש (צמ"ר טו, ט) [בהעלותך את הנרות]^ו (צמדצר ט, ז) אמרו ישראל (מהלים מג, ג) שלח אורך ואמתך חמה ינחונני, גדול אורו של הקב"ה, החמה והלבנה מאירים לעולם, ומהיבן הם מאירים מויקוקי אור של מעלן הן חושפין שנאמר (צצקוק ג, יא) לאור חציך יהלבו לנונה ברק חניתך, גדול האור שלמעלן שלא נתן ממנו לכל הבריות אלא אחד ממאה שנאמר (דניאל ג, כג) ידע מה בחשובא, לפיכך עשיתי חמה ולבנה שיאירו לפניך שנאמר (צראשית א, יז) ויתן אותם אלקים ברקיע השמים להאיר, עכ"ל.

מ. פע"ח שער חג השבועות פ"א. מא. ע"י פי יתרו (צא.) ובהערה ל"ב. מב. מר"ג ח"א פע"ג הקדמה ג'. א. מר"ג ח"א פכ"א ופל"ז.

ונה
לצל
גית
תוצ
שש
כי
יום
לגו
צ"ט
שכל
צכל
מה
שצא
חלה
זכה
פש,
וכן
[לח]
שכל
ת.
הולה
וחין
לכל
שנות
ללות
אזיה
לצד
ללות
ולזה
יום
ראה
מצות

המנורה הוא מה שמאירה, וכמו כן ידוע^א שיש צאדס כלים המקבלים כח החושים של שמיעה וראיה וריח ושאר כחות הרוחנים, אך האצרים, המה הכלים המקבלים, המה חומרים נגד חוש הרוחני הנשוא עליהם, והתורה הקדושה נותה עלינו להתקדש אצרינו ולזככס שהמה יאירו בגדר רוחני.

ולזה נותה לנו התורה הקדושה צצית קדשנו ותפארתנו שהוא מרומו נגד כללות ישראל ואצריהם כמבואר בעקידה (פ' תרומה סוף שער מ"ט) (וצשמונה פרקים להרמב"ם) [וצאגרת הרמב"ם] ו"ל^א וצתקונים (בהקדמה יג.). ולותה לנו התורה הקדושה שאהרן הכהן בעבודתו הקדושה יראה שיאירו שצעת הנרות, הכלים, אל מול פני המנורה, שמהכלים יתעורר כח לנשמת האצרים. ולזה אמר אחר כך הכתוב וזה מעשה המנורה, היינו העיקר שיהיה הכל מקשה ואחת, וכל ענינו יהיה בעבודת השם יתצרך ולא לשום פניה אחרת.

ועל פי זה נבוא לדברי המדרש, דהנה כתיב (במדבר ג, לה) ויהי צנסוע הארון וגו', וי"ל בהצנת המקרא דהנה הארון הוא כנגד הלצ שצאדס (תיקו"ו בהקדמה יג.) וצתוכו לוחות הצרית, הכונה שצלצ יהיה חקוק האהבה והיראה צצרית לדי אלקינו. והנה הלצ הוא צמנור תוך האצרים אס אינס הולכים אחר השכל שצלצ, ורק האצרים מתגצרים להלון אחר התאוות צלא לצ, הלצ צתוך המנור וכמבואר צתיקוני זוה"ק כמה פעמים (תי"ה כה ע. ומ" סט קה.) וכשיש להלצ התגצרות השכלי על האצרים צהתחזקות הלצ צמות צשכל להנהיג האצרים אחריו, אזי נקרא נסיעה, וכמו

שאומרים הלצ נתגדל על ידי שמחה או אור השכל צהופיע על הלצ מקרי שנתגדל הלצ, וזה מקרי נסיעה שהולך ומתרחצ. וזה ויהי צנסוע הארון, היינו שנתגדל הלצ צהרצצה ושכל, ויאמר משה, הוא מקור הדעת (זוה"ק פקודי רכא.) קומה ד' ויפולו אויביך, היינו הכחות החומרים.

והנה שס הצרית נקרא קמ"ה כידוע בהרמ"ז ז"ל צאגרותיו (סימן כד) ^א. לזה אמר זה השם, שיקום, והיינו ש"מה" הוא מאה כמ"ש צגמרא (מנחות מג:) אל תקרי מה אללא מאה ^א וצלירוף הוא קמ"ה, כי קומת אדס הראשון היה מאה כידוע (צ"צ עה.) ו"אדס" צגימ' (מאה) [מ"ה] ^א (זוה"ק ח"א רנה.). והנה צנסוע הארון יוקס קומת אדס צשלימות, וכן נמי המנורה היא נגד מה שמאיר מהמות אור השכל לצאת מחשכת הגוף.

וזה אמר צמדרש, צהעלותך את הנרות, דהנה עקבו של אדס הראשון מכהה גלגל חמה (ויק"ר כ, צ) וידוע דהעקב הוא אחד מאצרי האדס, ואס כן כשהעקב מכהה גלגל חמה, על כרחך אין צהחמה אור על כל פנים לא יותר מאחד ממאה שצאדס, ולזה אמרו ישראל רצונו של עולם אורך וגו' יחוני, ואמר המדרש גדול אור שלמעלה, שהחמה ולצנה חוטפים רק מקצת מאור של מעלה. והדר מפרש שהרי לא ניתן לצריות רק אחד ממאה, ומחמת חטא האדס אינו יכול לקצל רק מה שנתן הקצ"ה, וצרא לחמה ולצנה שיאירו, אצל אס ישראל יהיו עוצדי השם יחזרו לצבודס הראשון ויהיה אורס כשל מעלה, כמבואר צגמרא פסחים (ת.) למה צדיקים דומים ^א וגו', וגס החמה ולצנה יתעלה

א. עי' ע"ה שער נ' פ"י. ג. עי' פ' תרומה (ק:) הערה י"א. ד. וז"ל: שם מ"ה בנקודת חול"ם גימ' הק"ם, שהוא שם קדוש מע"ב שמות, והוא השם י"ו של אותם השמות וכו', וסימנך והקמותי את בריתי אתו (בראשית יז, יט.). ה. עיי"ש ברש"י מה ה', ותוס' ד"ה שואל. ו. בפני השכינה כנר בפני האבוקה. ועיי"ש ברש"י ד"ה קרנים.

וזאת הנבכה אשר כרך משה

בעזרה שית

ספר

ברך משה

על התורה

חלק רביעי - במדבר

חידושים וביאורים, כרך אנדה ודרוש נאמרים, על פרשיות התורה מסודרים, אשר חקרתי ודרשתי בחמלת ד' עלי בזכות אבותי ורבתי הקדושים נבג"מ זיעועכ"י

הק' משה טייטלבוים

הובא לבית הדפוס ע"י חנניא יו"ט ליפא טייטלבוים בן המחבר

שנת תשס"א לפ"ק

ברוקלין, ניו יצ"ו

וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל

הואיל משה נאר את התורה הזאת

חלילה, מכל מקום תהא זכותם של הכהנים לצטל גזירתו של הקצ"ה, ויסכים הקצ"ה עמכם בצחינת לדיק גוזר והקצ"ה מקיים.

ולזה דרש המדרש, מהיכן זכו ישראל לצרכת כהנים, היינו מהיכן זכו לכח זה שיש בצרכת כהנים לצטל גזירותיו של הקצ"ה, על זה בא כמשיב ממחן תורה, כי בשעת מחן תורה נתן הקצ"ה כח זה למשה רבינו ולכל האדוקים שתהא זכותם לצטל מעל בני ישראל כל מיני גזירות רעות ולצרכם בצרכת המשולשת בתורה, והקצ"ה כזיכול יסכים עמכם ויקיים דצריכם להשפיע כל טוב לבית ישראל.

*

וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תצרכו את בני ישראל אמור להם. איתא במדרש (צ"ר פמ"ג ס"ח) מהיכן זכו ישראל לצרכת כהנים, רבי יהודה אמר מאצרכם, שנאמר (צרחשית עו ה) כה יהיה זרעך, רבנן אמרי ממחן תורה שנאמר (שמות יט ג) כה תצרכו את בני ישראל. ולריך ציחור מה ענין צרכת כהנים לאצרכם אצינו ומחן תורה.

וי"ל צהקדם דצרי הרה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימנוב זי"ע דצרי מנחם (פ' וירא) על הכתוב וישלח אצרכם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו, ולכאורה אומרו וישלח אצרכם את ידו מיוחדת, דיספיק לומר ויקח אצרכם את המאכלת, אמנם ציחור הדבר, כי אצרכם אצינו קידש וזיכך רמ"ח אצרינו ושס"ה גידיו עד שהיו משיגים מעמלם את מלוות ה', והיו רעים מאליהם לדבר מלוה, ועתה צהעקידה לא רצה ה' לשחוט את יצחק, כי צאמת לא היה מלוה, ולא נאמר לו שחטבו אלא העלהו, רק לאשר שהוא היה סובר שהוא מלוה סוכרם לשלוח את ידו בצפייה, וזכו וישלח

אצרכם את ידו, צעל כרחו, ולזה נאמר לו אל תשלח ירך אל הנער, שלא תכוף את ידך, כי צאמת אל תעש לו מאומה, וצדין אין ה'יד רוצה לשחוט, עכ"ד הקדושים.

והנה מודעת זאת כי בשעת מחן תורה הגיעו כל בני ישראל למדריגה עליונה הלזו, וכמו שכתב בקדושת לוי (קדושה ראשונה דפורים) לפרש דצרי צעל בהגדה, אילו קרצנו לפני ה' סני ולא נתן לנו את התורה דיינו, ולכאורה מה עוצה יש בזה לקרצנו לפני ה' סני מצלי קצלת התורה, אמנם נודע (שבת קמו.) שצמטמד ה' סני פסקה זוכמחן, ומזדככו רמ"ח איצריכם ושס"ה גידיכם והשיגו כל התורה עד שלא ניתנה כמו אצוחינו הקדושים, וזכו הכוונה אילו קרצנו לפני ה' סני ולא נתן לנו את התורה דיינו, כי מאחר שפסקה זוכמחן ממילא היו משיגים את התורה עד שלא ניתנה, והיו רעים מאליהם לקיים מלוות ה', עכ"ד.

וברך זה כתב ק"ז זללה"ה דצרי חיים (פ' בהעלותך) לרמז צענין המנורה, דהנה נרות המנורה הנה הכלים המקצלים השמן להאיר, ועיקר פני המנורה הוא מה שמאירה, וכמו כן יש צאדם כלים המקצלים החושים של שמיטה ורואיח ושאר כחות הרוחניים, אך האצרים הנה חומרים נגד חוש הרוחני הנשוא עליהם, ועלינו לקדש אצרינו ולזככס שהמכ יאירו בגדר רוחני, ולזה נותה לנו התורה הקדושה שאהרן הכהן צעבודתו הקדושה יראה שיאירו שצעת הנרות, אלו הכלים, אל מול פני המנורה, שהוא נשמת האצרים, ולזה אמר וזה מעשה המנורה מקשה זהב, שהעיקר שיהיה הכל מקשה אחת, וכל עניינו צכל אצרינו יהיה רק צעבודת השם יתברך, עכ"ד.

וע"ל פי זה יש להוסיף ולומר כי בצרכת כהנים צרכו הכהנים הקדושים את בני ישראל שיזכו להגיע למדריגה זו, דהנה צרכת יצרכך ה'